

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ
KATEDRA TRESTNÍHO PRÁVA

Diplomová práce
Úpadkové trestné činy
Petra Sochůrková

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ
KATEDRA TRESTNÍHO PRÁVA

Zpracovala: Petra Sochůrková
Studijní program: Magisterský
Studijní obor: Právo
Vedoucí diplomové práce: JUDr. Jan Kocina, Ph.D
Pracoviště: Katedra trestního práva

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně a že jsem vyznačila prameny a literaturu, z nichž jsem pro svou práci čerpala způsobem ve vědecké práci obvyklým.

Plzeň, květen 2013

.....

Poděkování

Děkuji vedoucímu JUDr. Kocinovi, Ph.D., že mi dal možnost napsat diplomovou práci na téma Úpadkové trestné činy a tím se ujal jejího vedení.

Petra Sochůrková

Úpadkové trestné činy

Petra Sochůrková, Fakulta právnická Západočeské univerzity v Plzni

Obsah

Úvod	9
1. Hospodářská kriminalita a hospodářské trestné činy	10
1.1 Pojem hospodářské kriminality a její znaky	10
1.2 Příčiny hospodářské kriminality	12
1.3 Možnosti prevence hospodářské kriminality	14
2. Vybrané pojmy	16
2.1 Insolvenční řízení	16
2.2 Úpadek	16
2.3 Insolvenční správce	18
2.4 Majetek	19
2.5 Věřitel, dlužník v insolvenčním řízení	20
2.6 Trestní odpovědnost právnických osob	21
3. Výklad úpadkových trestných činů	22
3.1 Historický exkurs	23
3.1.1 Právní úprava účinná do roku 1950	23
3.1.2 Právní úprava účinná do roku 1991	31
3.1.3 Právní úprava účinná do 31. 12. 2009	33
4. Skutkové podstaty jednotlivých trestných činů	38
4.1 Poškození věřitele	39
4.1.1 Poškození vlastního věřitele	40
4.1.2 Poškození cizího věřitele	44
4.1.3 Kvalifikované skutkové podstaty	46
4.2 Zvýhodnění věřitele	47
4.3 Způsobení úpadku	49
4.3.1 Skutková podstata dle § 224 odst. 1	50
4.3.2 Skutková podstata dle § 224 odst. 2	53
4.3.3 Kvalifikované skutkové podstaty	53
4.4 Porušení povinností v insolvenčním řízení	54
4.5 Pletichy v insolvenčním řízení	56

4.5.1	Skutková podstata dle § 226 odst. 1	56
4.5.2	Skutková podstata dle § 226 odst. 2	58
4.5.3	Skutková podstata dle § 226 odst. 3	59
4.5.4	Kvalifikované skutkové podstaty	60
4.6	Porušení povinnosti učinit pravdivé prohlášení o majetku	60
5.	Komparace s vybraným státem Evropské unie	63
5.1	Úpadkové delikty v SRN	63
5.1.1	Bankrot	64
5.1.2	Zvlášť těžké případy bankrotu	66
5.1.3	Porušení povinnosti vést účetnictví	66
5.1.4	Zvýhodnění věřitele	67
5.1.5	Zvýhodnění dlužníka	68
	Závěr	69
	Seznam použitých zdrojů	71
	Cizojazyčné resumé	76

Úvod

Tématem mé diplomové práce jsou úpadkové trestné činy. Toto téma jsem si vybrala proto, že se jedná o poměrně novou právní úpravu. Je to poměrně rozsáhlé téma, proto by si jistě zasloužilo publikační rozšíření, neboť se mi zdá k obsáhlosti tohoto tématu nedostačující.

Můžeme sice trestné činy úpadkové srovnávat i s předchozími úpravami, ale v současné podobě jsou zakotveny relativně krátkou dobu. Kompletně se trestné činy úpadkové vyskytují až ve stávajícím zákoně č. 40/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů v hlavě V. trestných činech proti majetku jako reakce na změny evropského charakteru řešení úpadku dle zákona č. 182/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů, o úpadku a způsobech jeho řešení, který je účinný od 1. 1. 2008.

V první kapitole se zabývám hospodářskou kriminalitou, jejími znaky, příčinami a možnostmi prevence, neboť na základě nastudování si patřičné literatury bych osobně trestné činy úpadkové zařadila spíše do hlavy VI. trestního zákona do hospodářských trestných činů.

Kapitolu druhou jsem zvolila pro vysvětlení vybraných pojmů, které jsou pro tuto diplomovou práci klíčové. Jsou jimi insolvenční řízení, úpadek, insolvenční správce, věřitel a dlužník v insolvenčním řízení a trestní odpovědnost právnických osob.

Kapitola následující by měla nastínit pojem úpadkových deliktů a historický vývoj úpadkových deliktů na území Čech a to nejprve právní úpravou účinnou do roku 1950, kde je významným trestním zákonem zákon č. 117/1852 ř.z., o zločinech, přečinech a přestupcích ve znění zákona č. 64/1931 Sb., jehož změny neprošly parlamentem a tak u nás setrval až do druhé světové války. Dále se zabývám zákonem č. 86/1950 Sb., trestní zákon, který na našem území působil v době socialismu. Jako posledním se zabývám právní úpravou účinnou do 31. 12. 2009.

Čtvrtá kapitola patří jednotlivým úpadkovým trestným činům *de lege lata* podle platné úpravy zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku.

Poslední kapitola je věnována komparaci úpadkových trestných činů s německou právní úpravou.

1 Hospodářská kriminalita a hospodářské trestné činy

Pojem hospodářská kriminalita je užíván veřejností jak laickou tak odbornou, aniž by se blíže zkoumalo, jaký vztah má s kriminalitou ekonomickou či majetkovou. Teprve pokud se začneme zabývat faktickým obsahem, zjistíme, že pojmy a obsah pojmů je definován rozdílně v mnoha případech. Neodmyslitelným pojmem je hospodářská kriminalita, která bývá součástí polemik odborných kapacit. Otázkou je, kam pojem hospodářský trestný čin a konkrétní jednání zařadit, zda trestné činy hospodářské zahrnout do společného kodexu civilního práva či je ponechat ve zvláštní části trestního zákona č. 40/2009 Sb. jako je tomu dosud.¹ Hospodářská kriminalita není přesně definovanou trestnou činností. Jde především o určitý okruh činů, který mají řadu společných rysů.² Ačkoliv jsou úpadkové delikty řazeny do Hlavy V. trestního zákona, kde se nacházejí trestné činy proti majetku, já osobně bych je, na základě jedné z mnoha trestněprávních definic zařadila spíše k trestným činům hospodářským.

1.1 Pojem hospodářské kriminality a její znaky

Definic hospodářské kriminality je mnoho, rozlišujeme tři základní roviny, jak lze na tuto problematiku pohlížet. Je to pojetí trestněprávní, kriminalistické a kriminologické. Za pomocnou rovinu je považováno pojetí statistické, které je využíváno především v policejní praxi.³ Nejvíce jsem se ztotožnila s definicí, která je podle mého názoru obecná, což je jedním z předpokladů, aby mohla vzniknout každá definice. Hospodářskou kriminalitou rozumíme „zaviněné jednání popsané ve zvláštní části trestního zákona, poškozující nebo ohrožující hospodářský pořádek, systém ekonomických a souvisejících právních vztahů, jejich fungování, práva a oprávněné zájmy subjektů těchto vztahů.“⁴ V České republice je problém vymezit pojem hospodářská kriminalita, jelikož analýza

¹ CHMELÍK, Jan, Pavel HÁJEK a Stanislav NEČAS. Úvod do hospodářské kriminality. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, Vysokoškolské učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 80-868-9813-X

² KUČHTA, Josef a Helena VÁLKOVÁ. Základy kriminologie a trestní politiky. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2005, xxiv, Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-717-9813-4

³ CHMELÍK, Jan, Pavel HÁJEK a Stanislav NEČAS. Úvod do hospodářské kriminality. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, Vysokoškolské učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 80-868-9813-X

⁴ CHMELÍK, Jan, Pavel HÁJEK a Stanislav NEČAS. Úvod do hospodářské kriminality. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, s. 17. Vysokoškolské učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 80-868-9813-X.

statistických údajů se na Ministerstvu spravedlnosti a Ministerstvu vnitra ČR rozchází. Ministerstvo spravedlnosti vymezuje užší formulaci hospodářských deliktů, zahrnuje do něj pouze trestné činy, jež jsou uvedeny v Hlavě VI. trestního zákona a opomíjí některé trestné činy majetkové, jakožto úpadkové delikty, podvod, zpronevěru a jiné. Na druhé straně policejní statistiky zahrnují do hospodářských trestných činů větší škálu deliktů, jako jsou například porušování povinností při správě cizího majetku, poškození věřitele a další.⁵

Typ pachatele hospodářské kriminality není zcela vyhraněný. Může se jednat o každého, kdo se podílí na hospodářské činnosti a za určitých předpokladů je schopný spáchat trestný čin. Těmito předpoklady nebo podmínkami, chceme-li, bývá, že se osoba dopustí trestného činu až ve chvíli, kdy se jedná o nutnost nebo má potřebu riskovat, tzv. kriminalita z blahobytu. Avšak jak v prvním, tak v druhém případě se jedná o příležitostné pachatele a příležitost je „základní objektivní podmínkou ke spáchání hospodářské trestné činnosti“.⁶ Nejčastějšími pachateli bývají osoby z nejvyšších společenských vrstev (tzv. kriminalita bílých límečků), v poslední době se ovšem vyskytují v této trestné činnosti i osoby ze střední vrstvy, protože to umožňuje dosavadní technický rozmach. Mívají velice často vysokoškolské vzdělání a bývají zběhlí v hospodářské sféře. Jak na počátku 19. století, tak v sedmdesátých a osmdesátých letech 20. století na území České republiky měli většinou pachatelé hospodářské trestné činnosti dobrou pověst. Odpovídali za vysoké funkce a nejednalo se o mravní narušení, nýbrž o vztah k majetku, disciplíně a hospodářskému systému jako celku. Recidiva u pachatelů hospodářské trestné činnosti je výrazně nižší než u pachatelů ostatních trestných činů. Podobnou charakteristiku pachatele hospodářské trestné činnosti nalezneme v Německu, ale i v dalších evropských státech. V současné době se zvyšuje množství páchaní trestné činnosti v oblasti hospodářské kriminality. Pachatelé většinou nejsou schopni pochopit nemorálnost svého jednání, a když jsou jejich činy odhaleny, používají všechny možné prostředky k obraně a to zpravidla takové, jaké odpovídají jejich vysokému postavení, jakožto vyhrožování

⁵ HULMÁKOVÁ, Jana. Vývoj hospodářské kriminality a trestní politiky uplatňované vůči pachatelům hospodářské kriminality na území ČR. Nové jevy v hospodářské kriminalitě: sborník z mezinárodní konference konané na Právnické fakultě MÚ v Brně v únoru 2005. Brno: Masarykova univerzita, 2005.

⁶ KUČHTA, Josef a Helena VÁLKOVÁ. Základy kriminologie a trestní politiky. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2005, s. 353 xxiv, Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-717-9813-4

svými kontakty, tvrzením o nespravedlivém stíhání, ovlivňují veřejné mínění o nich, zastrašují svědky a jiné.⁷

Nejcharakterističtějším rysem hospodářské kriminality je vysoká latence, jde tedy o skrytou kriminalitu, která musí být často vypátrána inspekčními orgány nebo oznámena přímo občany. Dalším charakteristickým rysem hospodářské kriminality je mezinárodní prvek, případně i organizovaný zločin v této oblasti a dále se jedná o spojení s kriminalitou obecnou, popřípadě zneužívání informačních technologií.⁸ Nejvíce problematická je otázka skryté kriminality tedy latence. Postih pachatelů je trvale velmi nízký, což souvisí právě s latencí v této oblasti.⁹ JUDr. Jana Hulmáková konstatuje, že výzkum latentní kriminality ve sféře hospodářské není dostačující, nýbrž metody výzkumu lze u hospodářské kriminality užít jen ve velmi malé míře. Jde vlastně pouze o předpoklad, že míra skryté kriminality je mnohem vyšší než u kriminality obecné. K vyšší latenci také přispívá fakt, že poškození se snaží vyřešit své problémy s pachatelem ne skrze trestní stíhání, ale jinými prostředky jako je například mimosoudní vyrovnání. Výzkumy spíše vypovídají o činnostech orgánů činných v trestním řízení, než o skutečné míře hospodářské kriminality.¹⁰ De lege lata úpadkové delikty patří mezi trestné činy proti majetku, bývají však definovány jako trestné činy, které náleží do okruhu kriminality hospodářské, a proto pro ně platí přiměřeně to, co jest výše uvedené.¹¹

1.2 Příčiny hospodářské kriminality

V polovině 90. let stoupla hospodářská kriminalita nejvíce v souvislosti s restrukturalizací po roce 1989, jelikož se mnoho podniků potýkalo

⁷ KUCHTA, Josef a Helena VÁLKOVÁ. Základy kriminologie a trestní politiky. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2005, s. 353 xxiv, Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-717-9813-4

⁸ CHMELÍK, Jan, Pavel HÁJEK a Stanislav NEČAS. Úvod do hospodářské kriminality. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, Vysokoškolské učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 80-868-9813-X.

⁹ POLACHOVÁ, Jana. Konkurzní trestné činy z hlediska nové právní úpravy a dosavadní judikatury [online]. Brno, 2009/2010 [cit. 2014]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/190637/pravf_m/Diplomova_prace.txt. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce doc. JUDr. Josef Kuchta, CSc.

¹⁰ HULMÁKOVÁ, Jana. Vývoj hospodářské kriminality a trestní politiky uplatňované vůči pachatelům hospodářské kriminality na území ČR. Nové jevy v hospodářské kriminalitě: sborník z mezinárodní konference konané na Právnické fakultě MU v Brně v únoru 2005. Brno: Masarykova univerzita, 2005.

¹¹ POLACHOVÁ, Jana. Konkurzní trestné činy z hlediska nové právní úpravy a dosavadní judikatury [online]. Brno, 2009/2010 [cit. 2014]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/190637/pravf_m/Diplomova_prace.txt. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce doc. JUDr. Josef Kuchta, CSc.

s hospodářskými problémy.¹² Jedná se o negativní polistopadový jev, který má jistě své nutné faktory a příčiny. Faktory ovlivňují šíření hospodářské trestné činnosti, nejvíce však ty dlouhodobé. Faktory, jež můžeme označit za základní, jsou ekonomické faktory, faktory organizačně technické a sociálně kulturní faktory. Všechny tyto skupiny jsou ještě nadále vnitřně strukturovány.

Ekonomické faktory:

Prostředkem k hospodářské kriminalitě může sloužit společnost s ručením omezeným, která bývá označována za jednoduchou formu, která slouží poměrně často jako zdroj k vytváření kriminality.¹³ *Může sloužit např. k odčerpání majetkových hodnot mnohými zápočty vzájemných pohledávek nebo naopak převzetím dluhů jiné společnosti, což v konečném důsledku může vést k poškození věřitele.*¹⁴ Recese a konjunktury jsou v tržním hospodářství, i když každá jiným účinkem, rizikovými činiteli, neboť podnikatelé, jež se snaží zachránit své firmy, se uchýlí kolikrát ke kriminálním způsobům, jako je například falšování účetnictví nebo předstírání úpadku a právě tyto jednání pak zakládají možnost vzniku úpadkových trestných činů.

Organizačně technické faktory:

Mezi organizačně technické faktory můžeme zařadit určité nedostatky v legislativě. Souvisí to především s tím, že změny v historii v přechodu vlastnictví do obrovských materiálních hodnot proběhly velice rychle. Dále to byl nedostatek kontroly a činnost orgánů, které se věnují hospodářské kriminalitě. Po roce 1989 měly být kontrolní orgány, které dříve fungovaly zrušeny a měly je nahradit orgány nové, které ovšem v efektivnosti poněkud vážnou. Provázanost kontrolních orgánů není dostatečná a stěžuje tak práci. Dalším faktorem je, že jsou kladeny nízké nároky, ať už etické či profesionální na osoby, jimž jsou svěřovány pozice v hospodářském odvětví. Tyto funkce jsou obsazovány lidmi, kteří se přizpůsobili pádu totalitního režimu a i nadále využívají své kontakty z dob minulých a to i ne zcela legálně. Nedostatky zůstávají i u orgánů činných v trestním řízení, neboť prozatím nemohou konkurovat pachatelům hospodářské trestné činnosti. Souvisí to se špatnou komunikací a spoluprací mezi kontrolními

¹² KORANDA, Vladimír. Porušování povinností při správě majetku soukromoprávních subjektů. Vyd. 1. Praha: Eurolex Bohemia, 2005, ISBN 80-868-6134-1.

¹³ KUČHTA, Josef a Helena VÁLKOVÁ. Základy kriminologie a trestní politiky. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2005, xxiv, Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-717-9813-4

¹⁴ POLACHOVÁ, Jana. Konkurzní trestné činy z hlediska nové právní úpravy a dosavadní judikatury [online]. Brno, 2009/2010 [cit. 2014]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/190637/pravf_m/Diplomova_prace.txt. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce doc. JUDr. Josef Kuchta, CSc.

úřady a také s tím, že vyšetřování a zjišťování takovéto nezákonné činnosti trvá velice dlouho.¹⁵

Sociálně kulturní faktory:

Podle mého názoru přežitky z dob socialismu stále přetrvávají a většinová společnost si neuvědomuje, že na ni stále negativně působí. Osvěta ve znalosti práva je stále velmi nízká a tak si poškozený kolikrát ani neuvědomuje, že bylo zasaženo do jeho práv a právem chráněných zájmů. Z toho plyne, že ani orgány v trestním řízení se nedozví o páchání hospodářské trestné činnosti, když ani sám poškozený o ní neví. Úplatkářství jako určitý druh pletich v insolvenčním řízení se neobejde bez obtíží v odhalování a dokazování této trestné činnosti. Úplatkář i uplácený mají malý zájem na tom, aby byl trest uložen právní cestou a pokud nezjistí tento čin např. poškozený věřitel, je velice pravděpodobné, že nebude čin zjištěn a tak i pachatel nebude odhalen.¹⁶ Nízký stupeň právního vědomí je jednou z příčin, že veřejnost toleruje kriminalitu, v tomto ohledu tomu umocňuje i fakt, že se hospodářská kriminalita nevyznačuje násilím. Zákonodárci, justice i policie bývají často shovívavější k pachatelům hospodářských trestných činů, tomu napomáhá většinou vysoké společenské a ekonomické postavení pachatelů.¹⁷ Domnívám se, že tato situace může být lůnem korupce, které se účastní jednotlivé strany konfrontace.

1.3 Možnosti prevence hospodářské kriminality

Prevenčí rozumíme všechna opatření, kterými je možné snížit kriminalitu, jakožto omezování kriminogenních situací, snížení viktimity a sekundární viktimizace, socializaci převážně mladých lidí a sociální reintegraci pachatelů a případných pachatelů.¹⁸ Vůči hospodářské kriminalitě nebylo prozatím vytvořeno jednotné pojetí preventivních opatření.¹⁹ Jako základní prostředek prevence můžeme označit fungující legislativu a to jak na poli trestním, tak mimotrestním.

¹⁵ KUCHTA, Josef a Helena VÁLKOVÁ. Základy kriminologie a trestní politiky. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2005, xxiv, Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-717-9813-4

¹⁶ POLACHOVÁ, Jana. Konkurzní trestné činy z hlediska nové právní úpravy a dosavadní judikatury [online]. Brno, 2009/2010 [cit. 2014]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/190637/pravf_m/Diplomova_prace.txt. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce doc. JUDr. Josef Kuchta, CSc.

¹⁷ KUCHTA, Josef a Helena VÁLKOVÁ. Základy kriminologie a trestní politiky. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2005, xxiv, Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-717-9813-4

¹⁸ HENDRYCH, Dušan. Právní slovník. 3., podstatně rozš. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009, xxii, Beckovy odborné slovníky. ISBN 978-80-7400-059-1. Dostupné z: www.beck-online.cz

¹⁹ KUCHTA, Josef a Helena VÁLKOVÁ. Základy kriminologie a trestní politiky. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2005, xxiv, Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-717-9813-4

Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení a trestní zákoník, který je účinný od 1. 1. 2010 jsou příslibem novější koncepce.²⁰ Tudíž se přikláním k myšlence, že nejeefektivnějšími opatřeními je vhodná právní úprava a dobře fungující kontrolní sféra. Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob vykresluje prolomení zásady individuální trestní odpovědnosti právnických osob a jeho cílem je odnímt nezákonné zisky i podnikajícím právnickým osobám. Za velmi účelné považuji sestavování katalogů požadovaných preventivních opatření, které se soustřeďují na individuální druhy hospodářské trestné činnosti. Mezi některá tato kontrolní opatření patří např.: ztížení dostupnosti živnostenských oprávnění, omezení provádět platby v hotovosti, omezení podnikání osob, které nesplnili závazky vůči státu anebo nejsou bezúhonné, dále by bylo vhodné zvýšit základní povinné kapitály u společností a jako poslední bych jmenovala prolomení povinnosti mlčenlivosti u občanů, kteří jsou pracovníky finančních úřadů.²¹ Jelikož česká společnost není příliš obeznámená na poli hospodářské kriminality a s právem jako takovým, navrhl bych, aby se s osvětou v tomto směru začalo už na školách a to v rámci odborného vzdělávání.

²⁰ POLACHOVÁ, Jana. Konkurzní trestné činy z hlediska nové právní úpravy a dosavadní judikatury [online]. Brno, 2009/2010 [cit. 2014]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/190637/pravf_m/Diplomova_prace.txt. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce doc. JUDr. Josef Kuchta, CSc.

²¹ KUČHTA, Josef a Helena VÁLKOVÁ. Základy kriminologie a trestní politiky. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2005, xxiv, Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-717-9813-4

2 Vybrané pojmy

2.1 Insolvenční řízení

Insolvenční řízení upravuje zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon). V § 128 odst. 2 trestního zákona je uvedeno, že se insolvenčním řízením rozumí i konkurzní a vyrovnávací řízení. Zákon č. 328/1991 Sb., o konkurzu a vyrovnání pozbyl účinnosti 1. července 2007 a nahradil ho právě insolvenční zákon. Od 1. ledna 2008 se tedy na nově zahájená řízení o úpadku aplikuje zákon insolvenční, ale zákon o konkurzu a vyrovnání i nadále platí pro úpadková řízení zahájená před tímto datem.²²

V zákoně č. 328/1991 Sb., o konkurzu a vyrovnání byly uvedeny dva typy řízení a to konkurz a vyrovnání, jejichž společným cílem bylo podle § 2 odst. 3 „dosáhnout poměrného uspokojení věřitelů z majetku tvořícího konkurzní podstatu, a to za podmínek stanových tímto zákonem.“²³

Zákon č. 182 /2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení definuje insolvenční řízení v § 2 písm. a) jako „soudní řízení, jehož předmětem je dlužníkův úpadek nebo hrozící úpadek a způsob jeho řešení.“²⁴ Zákon přímo stanoví zásady, na kterých toto řízení spočívá. Jsou to zásady zejména spravedlnost, hospodárnost, rychlost, ochrana práv věřitele nabytých v dobré víře, vedení řízení tak, aby byli věřitelé uspokojeni v co nejvyšší možné míře a také to, aby se věřitelé zdrželi jednání směřujícího k uspokojení svých pohledávek mimo insolvenční řízení.²⁵

Existují i jiné soudní spory, které jsou součástí insolvenčního řízení a jsou jimi tzv. incidenční spory. Jsou to spory, jež jsou uvedeny v § 159 odst. 1 insolvenčního zákona.²⁶

2.2 Úpadek

Insolvenční zákon oproti zákonu o konkurzu a vyrovnání přináší zcela novou definici úpadku. Jde o předlužení a platební neschopnost.²⁷

²² Insolvenční právo. www.justice.cz [online]. [cit. 2014]. Dostupné z: <http://insolvencni-zakon.justice.cz/obecne-informace/insolvencni-pravo.html>

²³ Zákon č. 328/1991 Sb., o konkurzu a vyrovnání

²⁴ Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)

²⁵ Insolvenční právo. www.justice.cz [online]. [cit. 2014]. Dostupné z: <http://insolvencni-zakon.justice.cz/obecne-informace/insolvencni-pravo.html>

²⁶ Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)

Platební neschopnost je u dlužníka, jestliže má více věřitelů (tedy alespoň dva) a může zasáhnout všechny kategorie dlužníků a dále musí být dlužník v prodlení s plněním jeho peněžitých závazků. Mnohost věřitelů stvrdil Vrchní soud v Praze a to usnesením sp. zn. 1 Ko 83/99-50.²⁸ Dlužník musí být v prodlení s plněním svých peněžitých závazků více než 30 dní po lhůtě splatnosti.²⁹ Prodlení dlužníka je omezeno pouze na peněžité závazky a to na základě nálezu Ústavního soudu sp.zn. Pl.ÚS. 44/02, který je publikován ve Sbírce zákonů pod č. 210/2003 a to: „*právo odvolat se proti usnesení o zamítnutí návrhu na prohlášení konkursu pro nedostatek majetku připouští právo výslovně jen věřitelům s pohledávkou peněžitého charakteru, znevýhodňuje věřitele, kteří jsou schopni doložit pouze pohledávku nepeněžitou.*“³⁰ Aby nebyly převáděny nebo děleny pohledávky a tím se předešlo vzniku pluralitě věřitelů, zákon přímo stanoví, že dalším věřitelem není osoba, na něž byla převedena některá z pohledávek insolvenčního navrhovatele proti dlužníku nebo pouze její část a to v době šest měsíců před podáním insolvenčního návrhu nebo po započatí insolvenčního řízení. Platební neschopnost se vztahuje na všechny druhy dlužníků, tedy jak fyzické osoby, tak osoby právnické a podnikatele i nepodnikatele.³¹

O úpadek ve formě předlužení se jedná tehdy, má-li dlužník více věřitelů a zároveň je fyzickou osobou - podnikatelem nebo osobou právnickou a nadále souhrn jeho závazků předčí hodnotu jeho majetku. Pro účely stanovení dlužníkovy majetku je nutné počítat i s prozatím nesplatnými závazky a přihlídnout k další správě jeho majetku.³²

²⁷ KOTOUČOVÁ, Jiřina. A KOL. Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): komentář. Vyd. 1. Praha: Beck, 2010, xx, 1106 s. Komentované zákony (Beck). ISBN 978-80-7400-320-2. Dostupné z: www.beck-online.cz

²⁸ Česká republika. Usnesení Vrchního soudu v Praze: Předpoklady podmiňující prohlášení konkursu - úpadek, podmínka plurality věřitelů, Sp. zn.: 1 Ko 83/99,. In: Právní rozhledy 4/2000. 1999. Dostupné z: www.beck-online.cz

²⁹ HENDRYCH, Dušan. Právnický slovník. 3., podstatně rozš. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009, xxii, 1459 s. Beckovy odborné slovníky. ISBN 978-80-7400-059-1.

³⁰ Česká republika. Nález Ústavního soudu: ve věci návrhu na zrušení ustanovení § 12a odst. 5 věty druhé zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů. In: Sbírka zákonů č. 210/2003. 2003. Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=25890&pos=2&cnt=3&typ=result>

³¹ Insolvenční právo. www.justice.cz [online]. [cit. 2014]. Dostupné z: <http://insolvencni-zakon.justice.cz/obecne-informace/insolvencni-pravo.html>

³² Insolvenční právo. www.justice.cz [online]. [cit. 2014]. Dostupné z: <http://insolvencni-zakon.justice.cz/obecne-informace/insolvencni-pravo.html>

Insolvenční zákon tedy zahrnuje subjekty, které jsou povinné vést účetnictví, poněvadž pokud by tomu tak nebylo, nebyla by tato forma úpadku určitelná.³³

„Lze-li se zřetelem ke všem okolnostem důvodně předpokládat, že dlužník nebude schopen řádně a včas splnit podstatnou část svých peněžitých závazků“³⁴ jedná se o hrozící úpadek, který insolvenční zákon v § 3 odst. 4 považuje taktéž za formu úpadku.

Insolvenční zákon poskytuje též možnosti řešení úpadku, těmi jsou konkurz reorganizace, oddlužení a zvláštní způsoby řešení úpadku, které tento zákon stanoví pro určité subjekty nebo pro určité druhy případů (např. úpadek banky dle § 367 insolvenčního zákona), tj. uvedeno v § 4. Tyto řešení navazují na způsoby, které jsou uvedeny již v zákoně o konkursu a vyrovnání, jen oddlužení je novým institutem.

Trestní zákon neobsahuje definici úpadku, ačkoli se s ním v rámci úpadekových trestných činů setkáváme, ale je důležité upozornit na to, že orgány činné v trestním řízení musejí stav úpadku fakticky prokázat.³⁵

2.3 Insolvenční správce

Insolvenční správce je jednou z nejdůležitějších osob insolvenčního řízení. Jsou jimi i dlužník (viz níže) a insolvenční soud. Nejpozději musí být ustanoven v době rozhodnutí o úpadku. Zjišťuje stav majetku a doplňuje soupis majetkové podstaty.³⁶ Podle zákona č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, se takovou osobou rozumí „fyzická osoba, která je oprávněna vykonávat činnost insolvenčního správce.“³⁷ Za určitých podmínek se insolvenčním správcem rozumí dle stejného zákona i veřejná obchodní společnost, zahraniční obchodní společnost nebo zahraniční sdružení. Insolvenční zákon v řízení rozumí insolvenčním správcem i hostujícího insolvenčního správce, tj. uvedeno v § 21 odst. 3. Hostující insolvenční správce musí být státní příslušník členského státu

³³ POLACHOVÁ, Jana. Konkurzní trestné činy z hlediska nové právní úpravy a dosavadní judikatury [online]. Brno, 2009/2010 [cit. 2014]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/190637/pravf_m/Diplomova_prace.txt. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce doc. JUDr. Josef Kuchta, CSc.

³⁴ Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)

³⁵ POLACHOVÁ, Jana. Konkurzní trestné činy z hlediska nové právní úpravy a dosavadní judikatury [online]. Brno, 2009/2010 [cit. 2014]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/190637/pravf_m/Diplomova_prace.txt. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce doc. JUDr. Josef Kuchta, CSc.

³⁶ HENDRYCH, Dušan. Právní slovník. 3., podstatně rozš. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009, xxii, 1459 s. Beckovy odborné slovníky. ISBN 978-80-7400-059-1.

³⁷ Zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích

Evropské unie, členských států dohody o evropském hospodářském prostoru nebo Švýcarské konfederace a je insolvenčním správcem, v některém z těchto států a má právo příležitostně nebo dočasně vykonávat insolvenčního správce v České republice, to jest uvedeno v § 2 odst. 3 zákona č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích. Seznam insolvenčních správců vede Ministerstvo spravedlnosti.

Trestní zákoník upravuje pojem insolvenčního správce velmi rozsáhle. Podle § 128 odst. 1 je insolvenčním správcem i předběžný insolvenční správce, „jehož insolvenční soud může předběžným opatřením ve smyslu § 82 odst. 2 Insolvenčního zákona, ustanovit kdykoliv před rozhodnutím o úpadku“ Dále jím je zástupce insolvenčního správce, který zastoupí řádného insolvenčního správce pokud se vyskytnou závažné důvody, ale jen pokud je to účelné.³⁸ Za další je to oddělený insolvenční správce, který je upraven § 34 insolvenčního zákona. Trestní zákon hovoří také o zvláštním insolvenčním správcí (§ 35 insolvenčního zákona). Dále pak o správcí konkurzní podstaty, o předběžném správcí konkurzní podstaty a o vyrovnávacím správcí, jejichž definice jsou stále upraveny v zákoně o konkursu a vyrovnání. Rovněž to je osoba, kterou insolvenční správce určil, aby jej zastupovala při výkonu jeho pravomoci na území jiného státu podle jiného právního předpisu, dále zahraniční insolvenční správce, zahraniční insolvenční správce pojišťovny nebo zajišťovny a v poslední řadě se jedná o osobu, kterou zahraniční insolvenční správce nebo zahraniční insolvenční správce pojišťovny nebo zajišťovny jmenoval, aby mu pomáhala nebo ho zastupovala.³⁹

2.4 Majetek

Pojem majetek je pro moji diplomovou práci také důležitý, nýbrž jedním z úpadkových trestných činů, kterými se budu níže zabývat je porušení povinnosti učinit pravdivé prohlášení o majetku. Trestní zákon nemá vlastní definici majetku, ačkoliv tento pojem nezřídka používá a to především, když se jedná o trestné činy proti majetku.⁴⁰ Majetek lze definovat dle nového občanského zákoníku jako souhrn všech majetkových hodnot přičitatelných ať už osobě fyzické či

³⁸ POLACHOVÁ, Jana. Konkurzní trestné činy z hlediska nové právní úpravy a dosavadní judikatury [online]. Brno, 2009/2010 [cit. 2014]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/190637/pravf_m/Diplomova_prace.txt. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce doc. JUDr. Josef Kuchta, CSc.

³⁹ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

⁴⁰ ŠÁMAL, Pavel, František PŮRY, Alexander SOTOLÁŘ a Ivana ŠTENGLOVÁ. Podnikání a ekonomická kriminalita v České republice. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2001, xxv, ISBN 80-717-9493-7.

právnícké.⁴¹ Jedná se o věci hmotné i nehmotné, jakožto i pohledávky, které jsou dle § 496 odst. 2 občanského zákona brány také jako nehmotné věci.⁴² Trestní zákon upravuje pouze pojmy věc a jiná majetková hodnota, jak je uvedeno v § 134 odst. 1 a 2 a dále § 66 říká, co je obsahem pojmu propadnutí majetku, kde je majetek předmětem trestu.⁴³

2.5 Věřitel, dlužník v insolvenčním řízení

Dlužník a věřitelé jsou účastníky insolvenčního řízení, kde věřitelé uplatňují své právo vůči dlužníkovi.⁴⁴ Postavení dlužníka a věřitele upravují samy zásady insolvenčního řízení.⁴⁵

Stěžejní vliv na průběh insolvenčního řízení mají věřitelé. Věřitelé mohou na základě insolvenčního zákona mít zásadní vliv na to, jakým způsobem bude úpadek řešen a také mohou vybrat insolvenčního správce.⁴⁶

Věřitelé mají vůči dlužníkovi právo na určité plnění a dlužník má povinnost toto právo splacením dluhu uspokojit, jak vyplývá z všeobecných ustanovení o závazcích z § 1721 občanského zákona.⁴⁷ V insolvenčním řízení je dlužníkem tedy ten, jehož úpadek popř. hrozící úpadek je předmětem řízení podle insolvenčního zákona a věřitelé uplatňují na dlužníkovi svá práva.⁴⁸ Z působnosti zákona existují výjimky dle § 6, kterými jsou některé subjekty vyloučeny, jde například o stát, územní samosprávný celek, Českou národní banku, Všeobecnou zdravotní pojišťovnu České republiky, veřejnou vysokou školu nebo politickou stranu v době konání voleb.⁴⁹

Podle rozsudku nejvyššího soudu ze 14. 7. 1999. sp. zn 4 Tz 107/1999 je věřitelem také osoba, jež má vůči pachateli právo na plnění na základě

⁴¹ BÍLKOVÁ, Jana. A KOLEKTIV. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). 1. vydání. C.H.Beck, 2014. Dostupné z: www.beck-online.cz

⁴² Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

⁴³ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

⁴⁴ Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)

⁴⁵ POLACHOVÁ, Jana. Konkurzní trestné činy z hlediska nové právní úpravy a dosavadní judikatury [online]. Brno, 2009/2010 [cit. 2014]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/190637/pravf_m/Diplomova_prace.txt. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce doc. JUDr. Josef Kuchta, CSc.

⁴⁶ Insolvenční právo. www.justice.cz [online]. [cit. 2014]. Dostupné z: <http://insolvennci-zakon.justice.cz/obecne-informace/insolvennci-pravo.html>

⁴⁷ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

⁴⁸ POLACHOVÁ, Jana. Konkurzní trestné činy z hlediska nové právní úpravy a dosavadní judikatury [online]. Brno, 2009/2010 [cit. 2014]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/190637/pravf_m/Diplomova_prace.txt. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce doc. JUDr. Josef Kuchta, CSc.

⁴⁹ Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)

existujícího právního vztahu, nehledě na to, zda je důvodem vzniku takového vztahu smlouva nebo v zákoně jiná uvedená skutečnost, např. daňová povinnost nebo způsobení škody.⁵⁰ § 222 trestního zákona upravuje trestný čin poškození věřitele a § 223 zvýhodnění věřitele, proto pokládám za nutné uvést pojem věřitele i tímto způsobem.

2.6 Trestní odpovědnost právnických osob

Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim zavádí trestní odpovědnost právnických osob a to již vedle existující odpovědnosti osob fyzických. Odpovědnost právnických osob jsme znali ze správního trestání dříve, než vznikl zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob.⁵¹ „Právnická osoba je organizovaný útvar, o kterém zákon stanoví, že má právní osobnost, nebo jehož právní osobnost zákon uzná.“⁵² Trestní sankce se u osob právnických nazývají také tresty a ochranná opatření.⁵³ Obsahuje nové druhy sankcí jakožto zrušení právnické osoby nebo zákaz přijímat dotace a subvence, na druhé straně zůstaly i tresty klasické jako je zákaz činnosti nebo peněžitý trest. Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob upravuje otázku trestní odpovědnosti právnických osob po hmotné i procesní stránce.⁵⁴

Taxativně je v zákoně o trestní odpovědnosti právnických osob vymezen okruh pachatelů, kteří mohou být trestně odpovědnou právnickou osobou a to v § 7. V tomto seznamu však není žádný z úpadkových trestných činů jakožto trestné činy od § 222 do § 227 trestního zákona, avšak právnická osoba jako dlužník nebo věřitel by mohla poškodit věřitele, zvýhodnit věřitele, způsobit sama sobě úpadek, také porušit povinnosti v insolvenčním řízení a dále.⁵⁵

⁵⁰ POLACHOVÁ, Jana. Konkurní trestné činy z hlediska nové právní úpravy a dosavadní judikatury [online]. Brno, 2009/2010 [cit. 2014]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/190637/pravf_m/Diplomova_prace.txt. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce doc. JUDr. Josef Kuchta, CSc.

⁵¹ ŠÁMAL, Jan DĚDIČ, Tomáš GRIVNA, František PÚRY a Jiří ŘÍHA. Trestní odpovědnost právnických osob. 1. vydání. C.H.Beck, 2012. Dostupné z: www.beck-online.cz

⁵² Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, §20.

⁵³ ŠÁMAL, Jan DĚDIČ, Tomáš GRIVNA, František PÚRY a Jiří ŘÍHA. Trestní odpovědnost právnických osob. 1. vydání. C.H.Beck, 2012. Dostupné z: www.beck-online.cz

⁵⁴ Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob

⁵⁵ PÚRY, František. Pachatelé trestných činů souvisejících s úpadkem a insolvenčním řízením. Právní rozhledy. 2013, č. 12, s. 419. Dostupné z: www.beck-online.cz

3. Výklad úpadkových trestných činů

Úpadkové trestné činy a jiné trestné činy související s insolvenčním řízením jsou podstatnou složkou hospodářské a majetkové kriminality. Jejich počet není příliš vysoký, ale infiltrují do sebe široký okruh účastníků závazkových vztahů. Škody, které jsou způsobeny těmito činy, bývají nezdědky velmi vysoké.⁵⁶

Pojem úpadkových deliktů trestní zákon nezná.⁵⁷ V praxi označujeme úpadkovými trestnými činy poškození věřitele (§ 222), zvýhodnění věřitele (§ 223), způsobení úpadku (§ 224), porušení povinnosti v insolvenčním řízení (§ 225), pletichy v insolvenční řízení (§ 226) a porušení povinnosti učinit pravdivé prohlášení o majetku (§ 227).⁵⁸

Synonymem úpadkových trestných činů, nebo chceme-li úpadkových deliktů, jsou trestné činy konkurzní. Jedná se o úmyslné trestné činy.⁵⁹

Konkurzní trestné činy jsou pro naši společnost velice důležité, protože chrání majetek, který povětšinou bývá ve vlastnictví pachatele. U pachatele, jenž se dostává do úpadku, je pravděpodobné, že křivka spáchání těchto deliktů výrazně stoupne, neboť pachatel projeví snahu alespoň část majetku uchránit před věřiteli.⁶⁰

Ráda bych uvedla i jiné trestné činy, které mohou být spáchány v průběhu insolvenčního řízení. Jedná se o trestný čin dle § 254 trestního zákona zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění. Jde o čin, který může spáchat v první řadě dlužník v rámci insolvenčního řízení, ale i kdokoli jiný, kdo naplní znaky skutkové podstaty z jakéhokoli odstavce § 254 trestního zákona.⁶¹

⁵⁶ PÚRY, František. Pachatelé trestných činů souvisejících s úpadkem a insolvenčním řízením. Právní rozhledy. 2013, č. 12, s. 419. Dostupné z: www.beck-online.cz

⁵⁷ HENDRYCH, Dušan. Právní slovník. 3., podstatně rozš. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009, xxii, 1459 s. Beckovy odborné slovníky. ISBN 978-80-7400-059-1.

⁵⁸ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

⁵⁹ HENDRYCH, Dušan. Právní slovník. 3., podstatně rozš. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009, xxii, 1459 s. Beckovy odborné slovníky. ISBN 978-80-7400-059-1.

⁶⁰ KORANDA, Vladimír. Porušování povinností při správě majetku soukromoprávních subjektů. Vyd. 1. Praha: Eurolex Bohemia, 2005, 165 s. ISBN 80-868-6134-1

⁶¹ BERGER, Pavel. Úpadkové delikty. Bulletin advokacie. 2012, č. 9. Dostupné z: www.beck-online.cz

Za určitých podmínek může dojít k souběhu s trestným činem porušení povinnosti v insolvenčním řízení. K tomu dojde například za situace, kdy pachatel zničí účetní knihy a ohrozí majetková práva jiné osoby a s tím úmyslem, že bude hrubě ztěžovat nebo doslova kazit výkon funkce insolvenčního správce.⁶² Dále se například jedná o trestný čin podle § 221 trestního zákona porušení povinnosti při správě cizího majetku z nedbalosti. Tento trestný čin spáchá insolvenční správce, pokud poruší povinnosti uložené mu insolvenčním zákonem. Souběh trestného činu dle § 254 a trestného činu dle § 221 trestního zákona není možný.⁶³

3.1 Historický exkurs

Již v období první Československé republiky znalo trestní právo úpadkové trestné činy a také v době socialismu byl uveden v trestních zákonech, alespoň jeden úpadkový trestný čin a to poškození věřitele. Rozšíření trestných činů změnil až porevoluční zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání a od té doby se rozšiřovaly trestné činy spojené s insolvenčním řízením až do současné podoby. Oproti předchozím úpravám trestné činy konkurzní obsahují řadu změn v konspektu skutkových podstat, došlo ke zvýšení trestní represe za jednotlivé delikty a je usnadněn postih takovýchto činů. Od té doby, co byly úpadkové delikty zařazeny do hlavy V. zvláštní části trestního zákoníku, konkrétně do trestných činů proti majetku, je systematika této úpravy mnohem ucelenější.⁶⁴

3.1.1 Právní úprava účinná do roku 1950

Až do 50. let 20 století platil na našem území a na území Podkarpatské Rusy, která spadala do oblasti českých zemí zákon č. 117/1852 ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích, ze dne 27. května 1852. Císařským nařízením č. 337/1914 ř. z., byl po belgickém vzoru zaveden řád konkursní, řád vyrovnávací a řád odpůrčí, toto nařízení bylo také součástí československého právního řádu. V Podkarpatské Rusy a na Slovensku platily konkurzní zákon, který byl vydán

⁶² POLACHOVÁ, Jana. Konkurzní trestné činy z hlediska nové právní úpravy a dosavadní judikatury [online]. Brno, 2009/2010 [cit. 2014]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/190637/pravf_m/Diplomova_prace.txt. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce doc. JUDr. Josef Kuchta, CSc.

⁶³ BERGER, Pavel. Úpadkové delikty. Bulletin advokacie. 2012, č. 9. Dostupné z: www.beck-online.cz

⁶⁴ BERGER, Pavel. Úpadkové delikty. Bulletin advokacie. 2012, č. 9. Dostupné z: www.beck-online.cz

zákonem XVII/1881 a řád vyrovnávací č. 4070/1915 E. M. To bylo také jedním z důvodů, proč byl vydán zákon 11/1918 Sb., o zřízení samostatného státu československého. Odstranil dualismus a zavedl jednotnou úpravu v Československu a tak bylo konkursní právo sjednoceno, což bylo jednou z priorit tehdejší vlády.⁶⁵

Úpadek a jeho soukromoprávní úprava byla tedy přejata recepčním zákonem č. 11/1918 Sb. z. a n. Autorem textu v původním znění byl JUDr. Alois Rašín. Jednalo se o zákon ze dne 28. října o zřízení samostatného státu československého, „*samostatný stát československý vstoupil v život*“⁶⁶. S tímto zákonem byla zajištěna spojitost s rakouským a uherským právním řádem. Bylo zdokonaleno tzv. odpůrčí řízení, které pomohlo věřiteli, aby mohl vymáhat svou pohledávku u soudu, pokud měl tušení, že dlužník rozprodal nebo úmyslně zatajil svůj majetek a tím se stal insolventním.⁶⁷ Tato úprava byla platná až do roku 1931, kdy vstoupil v platnost nový zákon č. 64/1931 z. a n. Tímto zákonem se vydávají řády konkurzní, vyrovnávací a odpůrčí. Snahou této nové úpravy bylo omezení práv věřitelů, rozšíření vlivu konkursního soudu a konkursního komisaře. Tento zákon se také snažil odstranit rozdílné délky konkursního řízení na území Československa. Konkursní komisař přejal nové funkce od konkursního soudu především z důvodu rychlosti. Kontroloval činnost ostatních orgánů konkursního řízení a zasahoval i samostatně. Konkursní soud měl pravomoc k prohlášení konkursu, určoval konkursního komisaře a správce podstaty, kontroloval činnost konkursního komisaře a nadále rozhodoval o skončení konkursního řízení. Zákon č. 64/1931 z. a n. také upravoval vyšší ochranu zájmů tak, že zvýšil stávající minimální nabídky na uspokojení věřitelů, kteří nepožívají přednostní uspokojení, dále ustanovil, aby se více zabývalo skutečným hospodářským stavem dlužníka a tím se chránilo před zneužitím vyrovnávacího řízení, které se novela snažila snížit. Dlužníci si tento způsob řízení museli zasloužit způsobem svého hospodaření. K tomu byla umožněna například tzv. obligatorní přísaha dlužníka.⁶⁸ Tento zákon, který do této doby upravoval konkurs, přestal platit, když byl zrušen občanským soudním řádem roku 1950.

⁶⁵ KOZÁK, Jan. Insolvenční zákon krok za krokem. Odborný ekonomický měsíčník [online]. 2000-2014 [cit. 2014]. Dostupné z: <http://konkurs-vyrovnani.cz/index.php?idac=173&idb=28>

⁶⁶ Zákon č. 11/1918, o zřízení samostatného státu československého

⁶⁷ RAJDLOVÁ, Tereza. Úpadkové trestné činy. Plzeň, 2013. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni. Vedoucí práce JUDr. Jan Kocina, Ph.D.

⁶⁸ KOZÁK, Jan. Insolvenční zákon krok za krokem. Odborný ekonomický měsíčník [online]. 2000-2014 [cit. 2014]. Dostupné z: <http://konkurs-vyrovnani.cz/index.php?idac=173&idb=28>

Trestněprávní úprava úpadkových trestných činů byla upravena v zákoně 117/1852 ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích, kde byly zakotveny dva úpadkové trestné činy a to v § 250a a v § 205b, jednalo se o podvodný úpadek a poškození cizích věřitelů.

Nyní bych nastínila tyto dva trestné činy a trestné činy s tím související.

Podvodný úpadek dle § 205a zákona 117/1852 ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích

„1. Kdo úmyslně uspokojení svých věřitelů nebo jich části zmaří nebo ztenčí tím, že zatají, odstraní, zcizí nebo poškodí součást svého jmění, předstírá nebo uznává závazek, kterého není, nebo jinak své jmění zmenší, tresce se žalářem od šesti měsíců do jednoho roku, za přitěžujících okolností však od jednoho do pěti roků.

2. Na těžký žalář od pěti do deseti roků budiž nalezeno, jsou-li zvláště přitěžující okolnosti.

Je-li dlužníkem společnost, společenstvo nebo spolek, budiž těchto ustanovení užito orgány podniku, které se činu dopustily.

Byl-li čin spáchán někým, kdo věci dlužníkovi samostatně vede, budiž těchto ustanovení užito též na něho.“⁶⁹

Domnívám se, že největším problémem tohoto ustanovení je jeho nepřehlednost a to především v orientaci v textu a tím tak správným určením skutkové podstaty. §205a obsahoval znaky trestného činu poškození vlastního věřitele současné právní úpravy. Konkrétním subjektem mohl být pouze dlužník, jak vyplývá z výše uvedeného. Skutkovou podstatou bylo úmyslné jednání dlužníka, pokud zmenšil své jmění nebo předstíral závazek, který neexistuje. Objektivní stránkou, která je taxativně vymezena byla snaha dlužníka zmařit, zatajit, odstranit nebo poškodit součást svého jmění. Dlužník musel mít více věřitelů, aby se mohl stát pachatelem tohoto trestného činu. Jakékoliv zmenšení dlužníkovy jmění bylo považováno za prostředek úmyslného zmaření nebo zmenšení uspokojení věřitelů. Pokud se nemohli věřitelé domáhat svých pohledávek a to i u úřadů, i přesto, že pachatel nadále měl možnost dle své vůle s věcí nakládat, je to považováno za odstranění věci. Zcizením bylo jednání, kdy pachatel část svého majetku prodal, aniž by byla nahrazena hodnotou stejnou. Za zmenšení jmění nebylo považováno zřízení zástavy pro platnou pohledávku, ale mohlo se jednat o přečin nadřezování věřiteli dle § 485.

⁶⁹ Zákon č. 117/1852 ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích

Ke skutkové podstatě dokonaného zločinu podle § 205a bylo předpokládáno, že věřitelé přijdou o všechno nebo alespoň o část toho, na co mají nárok. Nestačilo tedy pouze oddalování nebo ztěžování uspokojení věřitelů. Za zkrácení uspokojení věřitelů nebo maření byla považována taková změna dlužníkovy jmění, že se stala úplně nebo jen z části pro věřitele nedosažitelná nebo pokud byl zvýšen souhrn nároků takovým způsobem, že nebylo možné uspokojit pohledávky věřitelů. Problémem jest, že nebyla stanovena žádná výše způsobené škody a to ani u přečinu dle § 485 nadřování věřiteli.⁷⁰

Na odstavec 1. navazuje kvalifikovaný zločin, který byl spáchán za zvlášť přitěžujících okolností, a pachatel měl být odsouzen od pěti do deseti let. Jednalo se o společnost, společenstvo nebo spolek, tj. právnické osoby, které se staly dlužníkem, nebo byl pachatelem ten, kdo vedl samostatně dlužníkovi věci. Ať už u osoby jednající za fyzickou nebo právnickou osobu nebylo opět správně systematicky členěno stanovení výše trestu. Podle mého názoru i druhý odstavec působí příliš chaoticky. Měla být konkrétně ve větě poslední § 405a na místo „užito též na něho“⁷¹ uvedena výše trestu, což by působilo mnohem přehledněji.

Poškození cizích věřitelů dle § 205b zákona č. 117/1852 ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích

„1. Kdo nejsa s dlužníkem srozuměn, úmyslně zatají, odstraní, zcizí nebo poškodí součást jeho jmění nebo proti jmění dlužníkovi uplatňuje právo, kterého není, aby tím ke škodě věřitelů nebo jich části sobě, dlužníkovi nebo někomu třetímu neoprávněný prospěch majetkový zjednal, tresce se žalářem od šesti měsíců do jednoho roku, za přitěžujících okolností však od jednoho roku do pěti roků.

2. Na těžký žalář od pěti do deseti roků budiž nalezeno, jsou-li zvláště přitěžující okolnosti.“⁷²

Toto ustanovení se nejvíce podobá dnešnímu trestnému činu a to poškození cizího věřitele dle § 222 odst. 2 trestního zákona. V § 205b se vyskytovala třetí osoba, která nebyla spolčená s dlužníkem a byla pachatelem trestného činu. Pachatel se dopustil úmyslného jednání a to zatajením, odstraněním, zcizením nebo poškozením součástí jmění, nebo pokud uplatňoval

⁷⁰ KALLAB, Jaroslav a Vilém HERRNRITT. Trestní zákony československé platné v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Praha: Československý kompas, 1927.

⁷¹ Zákon č. 117/1852 ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích

⁷² Zákon č. 117/1852 ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích

právo proti dlužníkovu jmění, za tím účelem poškodit věřitele. Pachatel zmenšil možnost na uspokojení pohledávky věřitele z dlužníkovu jmění tím, že se dopouštěl zločinu poškození cizích věřitelů i tak, že se snažil získat majetek pro dlužníka, pro někoho jiného nebo pro sebe a tím se dopouštěl tohoto trestného činu. Trestem byl žalář na dobu 6 měsíců až jednoho roku, avšak za přitěžujících okolností na dobu od jednoho roku do pěti let. Za přitěžující okolnosti bylo považováno podle § 44 zákona 117/ 1852 ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích následující, pokud bylo spácháno více zločinů rozličného druhu, když byl jeden a ten samý zločin spáchán opakovaně, pokud byl zločinec za stejný čin již trestán, také se jednalo o zločince, který jiné osoby ke zločinu svedl a v poslední řadě, pokud byl původcem, návodcem, náčelníkem zločinu, jež spáchalo více osob.

Nadržování věřiteli dle § 485 zákona 117/1852 ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích

„Kdo úmyslně po tom, kdy u něho nastala neschopnost platiti, věřiteli nadržuje v tom úmyslu, aby tím jiné věřitele poškodil, bude pro přečin potrestán tuhým vězením ode tří měsíců až do dvou roků. Věřitel, který přijme zjištění nebo placení pohledávky jemu příslušející, není trestný.“⁷³

Tento trestný čin ztotožňuji s trestným činem zvýhodnění věřitele dle § 223 trestního zákona. Pachatelem byl dlužník (insolventní), jež úmyslně odváděl svůj majetek na úkor uspokojení ostatních věřitelů. Nerozhoduje, zda měl věřitel na jemu poskytnutou výhodu nárok. Třetí osoby mohly mít spoluvinu na přečinu nadržování věřiteli, pokud napomáhaly dlužníkovi. Druhá věta tohoto paragrafu se mi zdá jaksi nadbytečná, jelikož věřitel měl právo na uspokojení své pohledávky, i když za zmínku stojí, že nebylo předpokladem, že muselo jít o pohledávku splatnou.⁷⁴ Trestem bylo vězení na dobu tři měsíce až dvě léta, což bych ještě doplnila zákazem činnosti.⁷⁵

Úpadek z nedbalosti dle § 486 zákona č. 117/1852 ř. z., o zločinech přečinech a přestupcích

⁷³ Zákon č. 117/1852 ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích

⁷⁴ KALLAB, Jaroslav a Vilém HERRNRITT. Trestní zákony československé platné v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Praha: Československý kompas, 1927.

⁷⁵ RAJDLOVÁ, Tereza. Úpadkové trestné činy. Plzeň, 2013. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni. Vedoucí práce JUDr. Jan Kocina, Ph.D.

„1. Dlužník několika věřitelů, který z nedbalosti si přivodí neschopnost platiti, zvláště tím, že činí přílišná vydání, lehkomyšlně nebo nepřiměřeně úvěru užívá nebo poskytuje, část majetku promarní nebo uzavře odvážný obchod, který nenáleží k řádnému vedení jeho obchodu nebo s jeho poměry majetkovými jest v nápadném odporu,

2. kdo z nedbalosti své věřitele nebo jich část tím poškodí, že věda, že jest neschopen platiti, nový dluh učiní, dluh splatí, zástavu zřídí nebo řízení vyrovnací nebo zahájení konkursu včas nenavrhne, bude pro přečin potrestán tuhým vězením od tří měsíců až do jednoho roku.

3. Pachatel, který své obchodní knihy zfalšuje, odstraní nebo zničí, bude trestán tuhým vězením od šesti měsíců až do tří roků.

Dlužník, který za řízení vyrovnávacího předsevezme právní jednání, která mu dle řádu vyrovnávacího jsou dovolena, není trestný.⁷⁶

Přečin dle § 486 je podobný nynějšímu trestnému činu způsobení úpadku podle § 224 trestního zákona a doplňuje zločin podvodný úpadek podle § 205a zákona o zločinech, přečinech a přestupcích. Ustanovení § 486 odst. 1 a 2 není omezeno pouze na osoby, které provozují obchod. Jak již je uvedeno v odstavci 1, jde o nedbalé dlužníkové jednání. Druhy nedbalého jednání jsou uvedeny pouze názorně, patří sem lehkomyšlné a nepřiměřené poskytnutí úvěru či jeho nepřiměřené užívání, příliš velká vydání dlužníkovy, také pokud dlužník část majetku promarní nebo uzavře odvážný obchod. Pokud dlužník neuspokojí všechny své věřitele úplně v době přiměřené pravidlům provozu podniku, je neschopným platiti. Lehkomyšlné užívání úvěru jest, když ten, kdo úvěr užívá, neuvážil s náležitou péčí, zda bude moct včas platit. Nepřiměřenost spočívá v tom, že úvěr poskytl ten, kdo si způsobil platební neschopnost tím, že poskytl úvěr a vypůjčené částky nejsou v poměru ke stavu hospodaření dlužníka. Pro otázku přiměřenosti poskytnutého úvěru je rozhodným stav toho, kdo úvěr poskytuje nikoli toho komu je poskytován. Odvážnými obchody je myšleno ve smyslu § 486 to, že to jsou obchody, při kterých je nutno počítat s většími ztrátami a je k nim nutno počítat s kapitálem, jímž má případná ztráta nahrazena. U tohoto nezáleží na tom, že věřitelé nebyli poškozeni.

V druhém odstavci je uvedeno následující slovní spojení „část tím poškodí“, což znamená, že se mohlo jednat pouze o jednoho věřitele, který byl poškozen nedbalostním jednáním dlužníka. I pouze nevědomá nedbalost

⁷⁶ Zákon č. 117/1852 ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích

naplňovala subjektivní stránku tohoto přečinu. V době před zavedením vyrovnávacího řízení, pokud dlužník věděl o své platební neschopnosti, bylo mu zakázáno splácet a dělat nové dluhy pro obvyčejné provozování obchodu. Je jedno dle § 486 odst. 2, z jaké pohnutky pachatel obchodoval, pokud si byl vědom své platební nezpůsobilosti.⁷⁷

Třetí odstavec je podle mého nesprávně zařazen do tohoto přečinu na základě skutkové podstaty, která je odlišná od nedbalostního jednání a je vyžadováno jednání úmyslné. Zcela nepřesně je tedy zahrnuto zfalšování obchodní knihy, její odstranění nebo zničení, jelikož se domnívám, že by tento přečin měl být zařazen spíše do zločinu podvodu podle § 197 nebo do přečinu nedostatečné vedení účetnictví dle § 486a a měl by být veden jako kvalifikovaná skutková podstata tohoto činu. Toto také potvrzuje mé tvrzení o nepřehlednosti a jakési míře chaotičnosti, co se úpadkových trestných činů týče v tomto zákoně.

Nedostatečné vedení knih dlužníkem dle § 486a zákona č. 117/1852 ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích

„Dlužník několika věřitelů, který proti zákonnému závazku v předepsaném čase bilance svého jmění neprovede, nebo knihy obchodní vésti opomine, nebo je tak nepořádně vede, že neposkytují přehledu o stavu jmění, trestce se pro přečin vězením od jednoho až do šesti měsíců, stane-li se neschopným platiti.“⁷⁸

Dlužník, jak z ustanovení zákona vyplývá, měl několik věřitelů. Pachatel mohl být jen ten, kdo si musel vést knihy. Knihy musely být vedeny takovým způsobem a v takovém počtu, aby umožnily přehled stavu majetku a to jak dlužníkovi tak každé třetí osobě, která má potřebné vzdělání. Třetí osoba, která zná účetnictví, může sestavit přehled o stavu jmění a to i s průtahem. Mezi ty, co byly povinni vést knihy, patřily zejména kupci plného práva a obchodní společnosti, společnosti s ručením omezeným, veřejná skladiště, výdělková a hospodářská společenstva a pojišťovny. Po stránce subjektivní se jednalo o vadné vedení knih s nedbalostním zaviněním obchodníka. Objektivním předpokladem skutkové podstaty tohoto přečinu byla neschopnost dlužníka k placení a stačil i pozdější její vznik.⁷⁹

⁷⁷ KALLAB, Jaroslav a Vilém HERRNRITT. Trestní zákony československé platné v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Praha: Československý kompas, 1927.

⁷⁸ Zákon č. 117/1852 ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích

⁷⁹ KALLAB, Jaroslav a Vilém HERRNRITT. Trestní zákony československé platné v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Praha: Československý kompas, 1927.

Rejdy za řízení vyrovnávacího nebo za řízení konkursního dle § 486b zákona č. 117/1852 ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích

„1. Kdo uplatňuje úmyslně pohledávku nepravou, nebo pohledávku v nepravém objemu nebo pořadí, aby tím dosáhl v řízení vyrovnávacím nebo konkursním vlivu, jenž mu přísluší;

2. věřitel, jenž za výkon práva hlasovacího v určitém smyslu nebo za opominutí výkonu práva hlasovacího úmyslně přijme nebo dá si slíbiti pro sebe nebo třetího prospěch majetkový, nebo kdo úmyslně věřiteli k tomuto účelu prospěch majetkový poskytne nebo přislíbí;

3. věřitel, jenž úmyslně za souhlas s vyrovnáním v řízení vyrovnávacím nebo s nuceným vyrovnáním bez svolení ostatních věřitelů přijme nebo dá si slíbiti pro sebe nebo třetího mimořádný prospěch, nebo kdo úmyslně věřiteli k tomuto účelu mimořádný prospěch poskytne nebo přislíbí, trestá se pro přečin vězením od tří měsíců až do jednoho roku.

4. Stejně budou potrestáni vyrovnávací správce a člen poradního výboru v řízení vyrovnávacím, správce podstaty a člen výboru věřitelů v konkursu, kteří úmyslně pro sebe nebo třetího ke škodě věřitelů přijmou nebo dají si přislíbiti majetkový prospěch jim patřící.“⁸⁰

Tento přečin koresponduje s trestným činem dle § 226 trestního zákona pletichy v insolvenčním řízení. Dopustit se tohoto přečinu mohl *“pouze věřitel nebo ten, kdo předstíral, že měl za dlužníkem pohledávku, která neexistovala, nebo uvedl nepravý rozsah či pořadí svého nároku za účelem manipulace ve vyrovnávacím či konkursním řízení ve svůj prospěch.”*⁸¹

Odstavec čtvrtý zahrnuje speciální subjekty, jako jsou vyrovnávací správce a člen poradního sboru v řízení vyrovnávacím, správce podstaty a člen výboru věřitelů v konkursu a jejich potrestání, které bude stejné jako v odst. 3 a to od tří měsíců až po jedno léto.

⁸⁰ Zákon č. 117/1852 ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích

⁸¹ RAJDLOVÁ, Tereza. Úpadkové trestné činy. Plzeň, 2013. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni. Vedoucí práce JUDr. Jan Kocina, Ph.D. s.25.

Společná ustanovení o odpovědnosti těch, kdo obchodní podniky vedou, a zmocněnců dle § 486c zákona č. 117/1852 ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích

„Je-li v případech §§ 485, 486, 486a dlužníkem a v případě § 486b věřitelem nebo dlužníkem společnost, společenstvo nebo spolek, budiž těchto ustanovení užito na orgány podniku, které činu se dopustily.

Spáchá-li v uvedených případech čin někdo, kdo věci dlužníkovi nebo věřiteli samostatně veden budiž těchto ustanovení užito též na něho.”⁸²

Osoba, jež spravovala samostatně dlužníkovy obchody, je považována osoba, která je fakticky samostatně vede. Není důležité, jestli je k tomu tato osoba oprávněna, nebo jestli jen tvrdila, že je osobou vedoucí, zda překročila zplnomocnění, jež ji bylo dáno nebo jestli jedná bez příkazu. Samostatným vedením se rozumí nezávislost na zvláštním příkazu, jde tedy o vlastní popud a rozhodnutí pachatele. Pachatelova odpovědnost nastává, když obchody vede samostatně bez ohledu na jejich druh nebo množství a v příčinné souvislosti dosáhl protiprávního výsledku.⁸³

3.1.2 Právní úprava účinná do roku 1991

Dalším vývojem v úpadkovém právu byl zákon č. 86/1950 Sb., který nahradil zákon č. 117/1852 ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích, který svou platnost pozbyl 1. srpna 1950. V právním řádu socialistického zřízení nenacházel konkurs své místo a to proto, že byl jaksi nadbytečný, než že byl v rozporu s ideou státního zřízení. Bylo zavedeno plánovitě uspořádání hospodářského systému, což se projevilo i v právní úpravě. Rozdíly mezi věřiteli a dlužníky byly jen formálního charakteru a ve své podstatě nemohlo dojít k úpadku hospodářského subjektu.⁸⁴

Zjednodušená forma konkursu byla zavedena občanským soudním řádem z roku 1950⁸⁵, který zavedl pojem exekuční likvidace v § 570 – 605. O konkurs se však nejednalo, mělo jít o jeden z exekučních nástrojů, což však odporovalo tomu,

⁸² Zákon č. 117/1852 ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích

⁸³ KALLAB, Jaroslav a Vilém HERRNRITT. Trestní zákony československé platné v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Praha: Československý kompas, 1927.

⁸⁴ ZOULÍK, František. Vývoj insolvenčních řízení. www.pravnickeforum.cz [online]. 2009, č. 4 [cit. 2014]. Dostupné z: <http://www.pravnickeforum.cz/archiv/dokument/doc-d8554v11354-vyvoj-insolvennich-rizeni/>

⁸⁵ Zákon č. 142/1950 Sb., zákon o řízení ve věcech občanskoprávních (občanský soudní řád)

že nebyl například vyžadován exekuční titul. Myšlenkou socialistického zřízení bylo, že bude zavedena tzv. trojsektorovost národního hospodářství. Bylo zrušeno soukromé vlastnictví a tím si tedy stát vyhraňoval veškerá vlastnická práva k výrobním prostředkům.⁸⁶

Exekuční likvidace však nezakořenila a přestala být zcela používána. Občanský soudní řád č. 99/1963 Sb. proto nepřejal ustanovení o exekuční likvidaci. Avšak bylo nutné, aby byl ponechán pojem konkurs, což bylo nezbytné kvůli vzájemnosti pro zahraniční konkursy.

Trestní zákon č. 86/1950 Sb. charakterizoval pouze jeden trestný čin úpadkový, jakožto trestný čin proti majetku. Jednalo se o trestný čin poškození věřitele dle § 257.⁸⁷ Zahrmoval jak poškození věřitele vlastního tak cizího, jako je tomu u stávající úpravy tohoto činu.

Poškození věřitele dle § 257 zákona č. 86/1950 Sb., trestní zákon

„1. Kdo úmyslně zmaří i jen částečně uspokojení svého věřitele tím, že zničí, poškodí, zatají, zcizí nebo odstraní část svého jmění, předstírá nebo uzná neexistující právo nebo závazek, nebo své jmění jinak zmenší, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok.

2. Stejně bude potrestán, kdo úmyslně zmaří i jen částečně uspokojení svého věřitele někoho jiného tím, že

- a) zničí, poškodí, zatají, zcizí nebo odstraní část jmění dlužníka,*
- b) ke jmění dlužníka uplatní neexistující právo nebo pohledávku, nebo,*
- c) jmění dlužníka jinak zmenší.*

3. Odnětím svobody na tři měsíce až tři léta bude pachatel potrestán, má-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 za následek značnou škodu.“⁸⁸

První dva odstavce rozlišují poškození vlastního a cizího věřitele. Názorný výčet uvádí protiprávní jednání pachatele, ať už dlužníka či třetí osoby. Třetí odstavec hovořil o značné škodě, avšak stále nebyla specifičtěji stanovena či vymezena. Jednalo se pouze o kvalifikovanou skutkovou podstatu k odstavcům 1 a 2.

⁸⁶ ZOULÍK, František. Vývoj insolvenčních řízení. www.pravnickeforum.cz [online]. 2009, č. 4 [cit. 2014]. Dostupné z: <http://www.pravnickeforum.cz/archiv/dokument/doc-d8554v11354-vyvoj-insolvenčních-řízení/>

⁸⁷ Zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon

⁸⁸ Zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon

Roku 1961 byl schválen zákon č. 140/1961 Sb. s účinností od 1. ledna 1962. Platil dlouhá léta až do dne 31.12.2009. Byl několikrát novelizován a platil tak více než 40 let. Co se úpadkových deliktů týče, byl trestný čin porušení povinnosti v insolvenčním řízení umístěn do hlavy II. do trestných činů hospodářských. Konkrétně se vyskytoval v § 126 v trestných činech proti hospodářské kázní (§125-§139). Kdežto všechny ostatní konkurzní trestné činy byly zařazeny do hlavy IX. do trestných činů proti majetku (§247- §258). Byl také zaveden nový trestný čin a to předlužení podle § 256c trestního zákona. Toto rozdělení mi připadá opět ne příliš systematické. Já osobně bych těmto trestným činům vyhradila vlastní část, což by podle mého lépe pomohlo v orientaci.

3.1.3 Právní úprava účinná do 31. 12. 2009

K znovuzavedení konkursního a vyrovnávacího řízení došlo zákonem ze dne 11. 7. 1991, č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání. Zdrojem inspirace byl pro něj zákon č. 64/1931 Sb.

Po pádu totalitního režimu v roce 1989 byla nutná potřeba řešení insolvence. Jelikož nastal přechod k tržnímu hospodářství, bylo nutné provést nová legislativní opatření. Bylo naléhavé obnovit právní instituty, bez nichž tržní hospodářství nemůže fungovat. Proto byl také zaveden zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, který nabyl účinnosti dne 1.10.1991. Byly přijímány i nové zákony s tím související, jako je živnostenský zákon, obchodní zákoník, novela občanského zákoníku a občanského soudního řádu a jiné. Velkým problémem bylo, že chyběla judikatura a instituční uspořádání. Některé instituty byly zcela vynechány nebo například odporovatelnost byla upravena nedostatečně, což vedlo k mnohým novelám zákona o konkursu a vyrovnání.⁸⁹

Účelem zákona o konkursu a vyrovnání bylo uspořádání majetkových poměrů dlužníka, který byl v úpadku. Ve druhé části zákona byl zaveden návrh na prohlášení konkursu, z čehož vyplývá, že druhá část tohoto zákona je věnována konkursu.⁹⁰ Jeho součástí bylo nucené vyrovnání. Nucené vyrovnání, které vedle vyrovnání, jež bylo zakotveno v části třetí, umožňovalo jednu z variant bezlikvidační formy konkursního řízení. Tento zákon také umožňoval pouze jeden

⁸⁹ ZOULÍK, František. Vývoj insolvenčních řízení. www.pravnickeforum.cz [online]. 2009, č. 4 [cit. 2014]. Dostupné z: <http://www.pravnickeforum.cz/archiv/dokument/doc-d8554v11354-vyvoj-insolvenčních-řízení/>

⁹⁰ Zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání

druh úpadku a to konkurs klasický, který spočíval v prodeji majetku, jenž byl zařazen do konkursní podstaty a výtěžek z prodeje byl rozřazen mezi korektně přihlášený konkursní věřitele.⁹¹ Jak již jsem zmínila, další část se týkala vyrovnání. Vyrovnání mělo uspokojit nároky věřitelů vůči dlužníku. Čtvrtá část patřila společným, přechodným a závěrečným ustanovením.⁹²

První novela zákona č. 122/1993 Sb. nabyla účinnosti dne 16.4.1993. Novela spočívala především v zavedení ochranné lhůty po vyhlášení konkursu. V původním pojetí se vůbec neosvědčila, ale v zákoně byla ponechána a byla později novelizována. Podstatný přínos zavedla novela z roku 1996, která se zabývala konkrétními aplikačními nedostatky. Dílčí význam měly novelizace, které byly prodělané do roku 2000, právě až rok 2000 přinesl zásadní změny. Vznikla na základě kritiky z důvodu neefektivnosti, průtahů v řízení, malého vlivu věřitelů atd. Především rychlost řízení byla trnem v oku kritikům, tudíž novela se jí snažila věnovat nemalou pozornost. Byla rozvinuta povinnost úpadce podat včas návrh na konkurs a byly zavedeny tzv. pořádkové lhůty pro prohlášení i skončení konkursu. Další novelizace se týkala nezvýhodněných věřitelů a to v tom, aby bylo zajištěno jejich větší uspokojení. Uspokojení zajištěných věřitelů tak bylo sníženo na určitá procenta jejich pohledávky. Dalšími novinkami byly změny ve vyrovnání a to takové, že bylo umožněno, aby uspokojení mohlo proběhnout i formou emise cenných papírů nebo přenecháním nepeněžitého majetku, z toho vyplývá, že uspokojení nemuselo být pouze peněžité.

Novela nesplnila zcela očekávání, která od ní byly požadovány. Proběhly ještě další menší novelizace, z nichž nejvýznamnější byla doplnění zákona o úpadek finančních institucí, který byl upravený v souladu s právním systémem Evropského společenství.

V postkomunistických zemích, v nichž nedošlo k pozvolnému vývoji, tak neměly na co navázat a nemohly přijmout úpravu cizí pro rozdílnost podmínek. Jsou dva typy, jak tyto země tuto situaci řešily. Prvním typem může být vzor maďarského zákona z roku 1991 o konkursním řízení, likvidačním řízení a konečném vyrovnání, který měl řešit problémy na přechodnou dobu, do toho vzoru spadal i náš zákon o konkursu a vyrovnání. Na druhé straně stojí zákony, které stojí o trvalejší charakter a komplexní úpravu. Jedná se například o ruský

⁹¹ KAVAN, Petr. Některé dílčí problémy institutu nuceného vyrovnání z pohledu teorie a praxe. Právní rozhledy. 2002, č. 2, s. 84. Dostupné z: www.beck-online.cz

⁹² Zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání

federální zákon o insolvenční z roku 1998 nebo náš insolvenční zákon z roku 2006.⁹³

Trestněprávní úprava prošla také změnami společně se změnami v soukromoprávní oblasti a to především pěti zákony, kterými jsou zákon č. 557/1991 Sb., zákon č. 290/1993 Sb., zákon č. 253/1997 Sb., zákon č. 105/2000 Sb. a zákon č. 296/2007 Sb.

Zákon č. 557/1991 Sb.

Tento trestní zákon nabyl účinnosti dne 1. ledna 1992. Vznikla dvě nová ustanovení a to § 256a zvýhodňování věřitele a § 256b pletichy při řízení konkurzním a vyrovnávacím. U § 256 poškození věřitele nenastaly žádné výrazné změny.

U zvýhodňování věřitele v § 256a byla nutná dlužníková platební neschopnost a mnohost věřitelů. Pokud byl dlužník v platební neschopnosti, docházelo tak k nerovnoměrnému uspokojení věřitelů. Stav dlužníkovu majetku zůstával i nadále stejný.

Trestný čin pletichy při řízení konkurzním a vyrovnávacím dle § 256b se týkalo dvou typů řízení a to konkursního a vyrovnávacího. Subjekty byly věřitelé nebo třetí osoby.⁹⁴ Tento čin obsahoval dva druhy protiprávního jednání a to získáním vlivu uplatněním nepravé pohledávky nebo podplácením a to jak aktivním, tak pasivním. Pokud věřitel nabízel jinému věřiteli úpadce majetkový prospěch nebo prospěch jiný, šlo o úplatkářství aktivní na druhé straně, pokud věřitel úpadce přijal takovýto prospěch, jednalo se o úplatkářství pasivní. Avšak skutková podstata § 160 až 162 trestního zákona v souvislosti s uplácením věřitelů nepřicházela v potaz, z důvodu, že se nejednalo o věci obecného zájmu, jelikož vystupoval velmi malý počet věřitelů v konkursním řízení.⁹⁵

Zákon č. 290/1993 Sb.

Novelizace zákona č. 290/1993 Sb. se stala účinnou 1. ledna 1994. Tato úprava se dotýkala také konkursních trestných činů. Poškození věřitele dle §

⁹³ ZOULÍK, František. Vývoj insolvenčních řízení. www.pravnickeforum.cz [online]. 2009, č. 4 [cit. 2014]. Dostupné z: <http://www.pravnickeforum.cz/archiv/dokument/doc-d8554v11354-vyvoj-insolvenčních-řízení/>

⁹⁴ Zákon č. 557/1991 Sb., zákon, kterým se mění a doplňuje trestní zákon. In: Dostupné z: www.epravo.cz

⁹⁵ RAJDLOVÁ, Tereza. Úpadkové trestné činy. Plzeň, 2013. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni. Vedoucí práce JUDr. Jan Kocina, Ph.D.

256 byla obohacena skutková podstata o to, že dlužník jedná na úkor svého věřitele.⁹⁶ Mylný dojem úpadku chtěl vyvolat dlužník, pokud ztenčoval svůj majetek. Vystaly nové okolnosti, které podmiňují vyšší trestní sazbu u odst. 4 § 256 poškození věřitele a u odst. 3 § 256a zvýhodnění věřitele v případě, že pachatel způsobil škodu velkého rozsahu.⁹⁷

Zákon č. 253/1997 Sb.

Do trestního zákona č. 253/1997 byla začleněna nová skutková podstata a to § 126 porušení povinnosti v řízení o konkursu a vyrovnání. U tohoto trestného činu bylo nutné, aby pachatel po prohlášení konkursu mařil nebo ztěžoval výkon funkce a to hrubě, správce konkurzní podstaty při plnění práv a povinností, což vyplývá z konkurzního řízení a tím ohrozil úplné a přesné zjištění majetku dlužníka nebo zpeněžení takovéto majetkové postaty. § 256 odst. 1 písm. d) trestního zákona byl také novinkou a to, jako nová forma poškození věřitele. Dlužník, který odmítl učinit prohlášení o svém majetku, což byla zákonná povinnost nebo také o majetku právnické osoby, za kterou byl oprávněn jednat, tak mu hrozil trestní postih odnětím svobody až na jeden rok nebo peněžitý trest. Dlužník se mohl také protiprávního jednání dopustit tím, že v prohlášení o svém majetku uvede hrubě zkreslené nebo nepravdivé údaje, pak bude potrestán stejným postihem, jak jsem zmínila výše.⁹⁸

Zákon č. 105/2000 Sb.

Účinnost tohoto zákona nastala 1. ledna 2000. Tento zákon zavádí nový úpadkový trestný čin a tím je předlužení dle § 256c trestního zákona. Podle odst. 1 písm. a-e § 256c se dlužník dostal do stavu předlužení naplněním alespoň jednoho jednání z tohoto výčtu a to buď, činil-li nepřiměřené výdaje v hrubém nepoměru ke svému majetku (§ 256c odst. 1 písm. a) trestního zákona), nespravoval svůj majetek, tak jak to ukládá zákon nebo smluvně převzaté povinnosti a je s nimi v hrubém nepoměru (§ 256c odst. 1 písm. b) trestního zákona), v rozporu nebo hrubém nepoměru s účelem poskytnutého úvěru jej užíval (§ 256c odst. 1 písm. c) trestního zákona), poskytoval půjčky nebo úvěry

⁹⁶ Zákon č. 290/1993 Sb., zákon, kterým se mění a doplňuje trestní zákon a zákon České národní rady č. 200/1990 Sb., o přestupcích. In: Dostupné z: www.epravo.cz

⁹⁷ RAJDLOVÁ, Tereza. Úpadkové trestné činy. Plzeň, 2013. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni. Vedoucí práce JUDr. Jan Kocina, Ph.D.

⁹⁸ Zákon č. 253/1997 Sb., zákon, kterým se mění a doplňuje zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů. In: Dostupné z: www.epravo.cz

jiným osobám, také v nepoměru k jeho majetku (§256c odst. 1 písm. d) trestního zákona) a činil operaci nebo obchod nad rámec obvyklého podnikatelského rizika v hrubém nepoměru ke svým majetkovým poměrům (§256c odst. 1 písm. e) trestního zákona). Z hlediska subjektivní stránky postačila i vědomá nedbalost. Dále mohl být pachatel dle tohoto paragrafu odstavce druhého ten, jež věděl o předlužení, a přesto přijal nový závazek nebo zřídil zástavu.⁹⁹ Trestný čin předlužení se nazývá dle platné úpravy zákona č. 40/2009 Sb. jako trestný čin způsobení úpadku k tomu blíže v následující kapitole.

Doplněna byla také skutková podstata ve druhém odstavci § 126 trestního zákona. Byla trestána právnická osoba nebo fyzická osoba jako podnikatel, které byly v úpadku, nesplnili povinnost včas a řádně podat návrh na prohlášení konkursu.¹⁰⁰ Praxe prokázala, že pokud by neexistoval trestní postih, dlužníci by své návrhy na konkurs nepodávali řádně a včas a tím by nemohlo dojít k dodržování předpisů daných zákonem o konkursu a vyrovnání.¹⁰¹

Zákon č. 296/2007 Sb.

Tento zákon je účinný od 1. ledna 2008.¹⁰² Trestní postih za nesplnění povinnosti v odstavci druhém § 126 trestního zákona byl odstraněn, jelikož jeho cíl byl naplněn a to na základě článku 8 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, neboť nikdo nesmí být zbaven svobody na základě toho, že není pouze schopen dostat svých závazků ze smluv. Byla stanovena práva věřitelů dlužníka a civilněprávní majetková sankce pro dlužníka, která vyplývala ze škody nebo jiné újmy způsobené nepodáním návrhu a předběžným opatřením o náhradě škody. Stalo se tak na základě nových ustanovení a to § 99 a § 100 insolvenčního zákona.¹⁰³

⁹⁹ Zákon č. 105/2000 Sb., zákon, kterým se mění zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. In: Dostupné z: www.epravo.cz

¹⁰⁰ Zákon č. 105/2000 Sb., zákon, kterým se mění zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. In: Dostupné z: www.epravo.cz

¹⁰¹ RAJDLOVÁ, Tereza. Úpadkové trestné činy. Plzeň, 2013. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni. Vedoucí práce JUDr. Jan Kocina, Ph.D.

¹⁰² Zákon č. 296/2007 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé zákony v souvislosti s jeho přijetím. In: Dostupné z: <http://www.portal-vz.cz>

¹⁰³ RAJDLOVÁ, Tereza. Úpadkové trestné činy. Plzeň, 2013. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni. Vedoucí práce JUDr. Jan Kocina, Ph.D.

4 Skutkové podstaty jednotlivých trestných činů

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (ve znění pozdějších předpisů) nabyt účinnosti dne 1. 1. 2010 a nahradil tak zákon č. 140/1961 Sb. Trestní zákon z roku 1961 prošel řadou novelizací, které se týkaly i konkursních trestných činů. Poslední znění úpravy úpadkových deliktů, než se stal účinným zákon č. 140/2009 Sb., obsahovalo rozdělení úpadkových deliktů do dvou částí na základě rozdílnosti v objektu. Tyto trestné činy byly zakotveny v hlavě deváté a v hlavě druhé jako trestné činy majetkové a hospodářské. Podle zákona 1961 patřily mezi hospodářské trestné činy uvedené v §§ 125, 126 a 129. Byly jimi zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění, porušení povinnosti v řízení o konkursu a vystavení nepravdivého potvrzení. V hlavě deváté byly obsaženy trestné činy majetkové a to poškozování věřitele, zvýhodňování věřitele, pletichy při řízení konkursním a vyrovnávacím a předlužení. Takto byly uvedeny v §§ 256, 256a, 256b a 256c trestního zákona.¹⁰⁴Uvádím to zde proto, že stávající úprava značně přebírá znění skutkových podstat těchto úpadkových deliktů. Na rozdíl od předchozí právní úpravy jsou úpadkové trestné činy zařazeny společně pod hlavu V. trestního zákona do trestných činů proti majetku a to §§ 222-227. Myslím, že to je velice pozitivní jev, jelikož se domnívám, že zařazení trestného činu porušení povinnosti v insolvenčním řízení v předchozí úpravě nebylo vhodné. Trestné činy úpadkové se vztahují na jednání, které je v insolvenčním řízení trestné až na částečné ustanovení § 227 porušení povinnosti učinit pravdivé prohlášení o majetku a ustanovení § 222 poškozování věřitele.¹⁰⁵ Společným objektem úpadkových deliktů je zájem na ochraně majetkových práv věřitele na uspokojení pohledávky vůči dlužníkovi.¹⁰⁶

Úpadkové trestné činy nalezneme v paragrafech 222 až 227 trestního zákoníku. Jsou to trestné činy poškozování věřitele (§222), zvýhodnění věřitele (§223), způsobení úpadku (§224), porušení povinnosti v insolvenčním řízení (§225), pletichy v insolvenčním řízení (§226) a na závěr porušení povinnosti učinit pravdivé prohlášení o majetku (§227).

¹⁰⁴ Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon. In: Dostupné z: http://business.center.cz/business/pravo/zakony/trestni_zakon/

¹⁰⁵ RAJDLOVÁ, Tereza. Úpadkové trestné činy. Plzeň, 2013. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni. Vedoucí práce JUDr. Jan Kocina, Ph.D.

¹⁰⁶ FRYŠTÁK, Marek. Trestní právo hmotné - zvláštní část. Vyd. 2. zcela přeprac. a dopl. Ostrava: Key Publishing, 2009, Právo (Key Publishing). ISBN 978-807-4180-408.

4.1 Poškození věřitele

Trestný čin poškození věřitele nalezneme v trestním zákoníku § 222 mezi trestnými činy proti majetku v hlavě V. První odstavec upravuje poškození vlastního věřitele a druhý odstavec poškození věřitele cizího, což utváří dvě základní skutkové podstaty tohoto trestného činu. Kdo může být věřitelem nebo dlužníkem bylo již uvedeno v kapitole výše. V judikátu nejvyššího soudu sp. zn. 8 Tdo 242/2004 je judikováno, že „*poškození věřitele cizího je formou pomoci k poškození věřitele vlastního.*“¹⁰⁷ Jednání dvou a více pachatelů trestného činu poškození věřitele dle § 222, je nutné posoudit jako spolupachatelství ve smyslu § 23 trestního zákoníku, což je podpořeno rozhodnutím Nejvyššího soudu sp. zn. 5 Tdo 414/2009. Souběh trestného činu poškození věřitele a zvýhodnění věřitele ke vztahu speciality je nemožný. Ale například trestný čin poškození věřitele a trestný čin zpronevěry, u nichž je možné, aby byly v souběhu, jak je judikováno nejvyšším soudem v usnesení sp. zn. 5 Tdo 1474/2008.

Objektem je zájem na uspokojení práva věřitele na zaplacení jeho pohledávky, kterou má vůči dlužníku. Jedná se tedy o úmyslné způsobení insolvence subjektu ať podnikatelského či jiného a neschopnost získat peníze nebo hodnoty nutné k uspokojení závazků.

Důležitým předpokladem trestní odpovědnosti za trestný čin podle § 222 poškození věřitele je vztah mezi dlužníkem a věřitelem, tj. závazkový vztah. Soud musí tuto otázku posuzovat v trestním řízení samostatně a to vždy jako předběžnou otázku podle § 9 odst. 1 trestního řádu.

K dokonání tohoto činu stačí, aby existoval jeden věřitel se splatnou pohledávkou. Pokud je věřitelů více, musí být poškození všichni. Dalším předpokladem k dokonání jest, že je pohledávka již splatná. Pokud tomu tak není, může se jednat maximálně o trestný čin ve stádiu pokusu nebo přípravy.¹⁰⁸ Navíc je dokonán, pokud dlužník není schopen poskytnout věřiteli plnění v celém rozsahu a věřitel už nemá vliv na to, aby byl závazek, který má vůči němu dlužník, splněn jinak než z jeho majetku.

Pokud nemůže věřitel ani částečně dosáhnout uspokojení své pohledávky, jelikož dlužník svým jednáním vůči svému majetku podle § 222 odst. 1 způsobí

¹⁰⁷ POLACHOVÁ, Jana. Konkurní trestné činy z hlediska nové právní úpravy a dosavadní judikatury [online]. Brno, 2009/2010 [cit. 2014]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/190637/pravf_m/Diplomova_prace.txt. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce doc. JUDr. Josef Kuchta, CSc.

¹⁰⁸ Srov. Usnesení nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2007 sp. zn. 5 Tdo 440/2007.

takovýto stav, jde o to, že tímto jednáním dlužník zmaří uspokojení svého věřitele.¹⁰⁹ K tomu usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 6 Tdo 827/2003.

Každé jednání dle § 222 musí způsobit škodu a to nikoli malou, což činí alespoň 25.000 Kč¹¹⁰ avšak odst. 3 a 4 § 222 počítá již se škodou značnou a škodou velkého rozsahu, což činí nejméně 500.000 Kč a u škody velkého rozsahu nejméně 5.000.000 Kč. Výše škody a co se jimi rozumí, jsou definovány v § 138 trestního zákoníku.

4.1.1 Poškození vlastního věřitele

„1. Kdo, byť i jen částečně, zmaří uspokojení svého věřitele tím, že

- a) zničí, poškodí, zatají, zcizí, učiní neupotřebitelnou, nebo odstraní, byť i jen část svého majetku,*
 - b) postoupí svou pohledávku, anebo převezme dluh jiného,*
 - c) zatíží věc, která je předmětem závazku, nebo ji pronajme,*
 - d) předstírá nebo uzná neexistující právo nebo závazek,*
 - e) předstírá nebo uzná právo nebo závazek ve větším rozsahu, než odpovídá skutečnosti,*
 - f) předstírá splnění závazku, nebo*
 - g) předstírá úpadek nebo svůj majetek jinak zdánlivě zmenšuje nebo předstírá jeho zánik,*
- a způsobí tím na cizím majetku škodu nikoli malou, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti.“¹¹¹*

Poškozování vlastního věřitele má sedm základních způsobů, jak pachatel může jednat. Jsou taxativně vymezeny, viz výše. K trestní odpovědnosti stačí, aby byla naplněna jen jedna z nich. Snížení aktiv majetku dlužníka, z něhož by mohl věřitel uspokojit svou pohledávku, se vyskytuje právě v ustanovení § 222 odst. 1 písm. a) až c). Písmena d), e) a g) jsou předstíráním pasiv, které mají oproti reálnému stavu majetku, fiktivně snížit tuto hodnotu. V písmenu f) jde o fingování zániku dluhu. Více znakům může odpovídat i jedno jednání pachatele, neboť se do jisté míry prolínají, vyjma písmena f).

¹⁰⁹ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009-2010, 2 v. ISBN 97880740017892.

¹¹⁰ KUČHTA, Josef. Kurs trestního práva: trestní právo hmotné : zvláštní část. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009, xxxix, Právnícké učebnice (C.H. Beck). ISBN 978-807-4000-478.

¹¹¹ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

Písmeno a)

Dlužník zničí část svého majetku, pokud bude zlikvidována jeho hmotná podstata. Majetek tak nebude mít svou hodnotu a nebude tak účelný. Jedná se například o spálení listinného cenného papíru nebo zbourání budovy.¹¹² Poškozením je myšleno, pokud bude hodnota majetku snížena dočasně nebo trvale a to tak, že už majetková hodnota nebude nadále schopna plnit nějaké své funkce. Může je plnit jen po snížení užitné nebo směnné hodnoty.¹¹³ Zatajením je, pokud dlužník předstírá, že vůbec nemá určitý majetek nebo jeho část a to vůči věřiteli nebo jiným osobám a to například zamlčením vlastnického práva na přímý dotaz věřitele.¹¹⁴ Zcizení majetku spočívá v tom, že je převeden majetek nebo jeho část na jinou osobu a učiní tak dlužník například darováním a dlužník tak neobdrží majetkovou hodnotu k uspokojení svého věřitele.¹¹⁵ Majetek nebo jeho část se stanou neupotřebitelnými, pokud pachatelovo jednání vede ke snížení kvality části majetku, tak že už jeho účel nemá původní určení. Jestliže je majetek nebo jeho část ukryta, ale pachatel i nadále s majetkem disponuje nebo ho využívá, jedná se o odstranění. Uchová ho například u jiné osoby,¹¹⁶ avšak podle judikatury ze dne 29. 11. 2006 sp. zn. 5 Tdo 1354/2006 odstraněním nebude darování majetku dlužníka, který by se měl použít k uspokojení pohledávky věřitele, třetí osobě, jednalo by se o zcizení.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 9. 2006, sp. zn. 5 Tdo 1116/2006 deklaruje, o jaký majetek dlužníka se musí jednat, aby byl použitelný k uspokojení pohledávky věřitele, jehož uspokojení bylo i jen částečně zmařeno a naplnil tak znaky trestného činu podle § 222 odst. 1 písm. a).

Písmeno b)

Podle § 222 odst. 1 písm. b) se jedná o změnu v osobě věřitele. Jsou zde dva způsoby poškození věřitele a to postoupení pohledávky dlužníka jiné osobě dle § 1879 a násl. zákona č. 89/2012 Sb., nový občanský zákoník, kde se jedná o specifický způsob zcizení dlužníkovu majetku. Druhý způsob je převzetí dluhu

¹¹² ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009-2010, 2 v. ISBN 97880740017892.

¹¹³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2004 sp. zn. 8 Tdo 1078/2004.

¹¹⁴ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009-2010, 2 v. ISBN 97880740017892.

¹¹⁵ Srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 3. 2014 sp. zn. 5 Tdo 117/2014

¹¹⁶ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009-2010, 2 v. ISBN 97880740017892

pachatelem (§ 1888 a násl. zákona č. 89/2012 Sb., nový občanský zákoník), kdy je majetek dlužníka zatížen dalším závazkem, kdy původní věřitel nemůže dosáhnout uspokojení své pohledávky, ale kdyby pachatel dluh nepřevzal, věřitel by byl spokojen.¹¹⁷

Písmeno c)

Novinkou v trestním zákoníku je, že je výslovně uvedeno, že trestní zákoník sankcionuje poškození věřitele zatížením věci, která je předmětem závazku, nebo jejím pronajmutím.¹¹⁸ Je tedy zřízeno právo třetí osoby pachatelem v obou těchto případech a věc se tak nebude možné například prodat. Zatížením věci se rozumí především zřízení zástavního práva nebo věcného břemena ve prospěch třetí osoby.¹¹⁹ Podle usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2004,¹²⁰ se trestného činu podle § 256 odst. 1 písm. c) trestního zákona z roku 1961 dopustí i dlužník, který zřídí k nemovitosti (zástavě), na níž jest zástavní právo k zajištění pohledávky jeho věřitele, věcné břemeno ve prospěch třetí osoby, jestliže tím poklesne hodnota nemovitosti (zástavy) tak, že nebude moci věřitel dosáhnout uspokojení své pohledávky ani ze zpeněžení této pohledávky. Věcné břemeno i nadále zůstává při případném prodeji nemovitosti a to se projeví na prodejní ceně nemovitosti, což je na závadu.¹²¹

Písmeno d)

Neexistujícím právem nebo závazkem jsou taková práva nebo závazky, které již zanikly nebo vůbec nevznikly. Zanikly buď splněním, nebo prekluzí. Není tady ve skutečnosti právní závazkový vztah mezi dlužníkem a věřitelem. Pachatel (dlužník) pouze předstírá existenci takových závazků nebo práv, pokud by však skutečně existovaly, snižovaly by hodnotu majetku dlužníka. Proto se jedná o fiktivní právo, kdy dlužník, vůči němu nemá jiná osoba tvrzené právo,

¹¹⁷ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009-2010, 2 v. ISBN 97880740017892.

¹¹⁸ POLACHOVÁ, Jana. Konkurzní trestné činy z hlediska nové právní úpravy a dosavadní judikatury [online]. Brno, 2009/2010 [cit. 2014]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/190637/pravf_m/Diplomova_prace.txt. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce doc. JUDr. Josef Kuchta, CSc.

¹¹⁹ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009-2010, 2 v. ISBN 97880740017892.

¹²⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2004 sp. zn. 8 Tdo 1078/2004.

¹²¹ POLACHOVÁ, Jana. Konkurzní trestné činy z hlediska nové právní úpravy a dosavadní judikatury [online]. Brno, 2009/2010 [cit. 2014]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/190637/pravf_m/Diplomova_prace.txt. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce doc. JUDr. Josef Kuchta, CSc.

nebo vůči jiné osobě nemá dlužník prohlašovaný závazek, ale i přesto se dlužník chová tak, jakoby závazek existoval nebo to pouze tvrdí. Jde o fingované právo, kdy pachatel-dlužník úmyslně maří uspokojení věřitele a to i jen částečně.¹²²

Písmeno e)

Písmeno e) odst. 1. § 222 je podobné jako znění písmena d), jen s tím rozdílem, že pachatel zkresluje skutečnou výši existujícího práva nebo závazku, nejde tedy o právo nebo závazek, které vůbec neexistují. Dlužník jako pachatel uzná nebo předstírá závazek nebo právo ve větším rozsahu, než jak doopravdy odpovídá skutečnosti. Tím je tak snižován rozměr majetku dlužníka, kterého je možné užít k uspokojení pohledávky věřitele, jenž byl poškozen.¹²³

Písmeno f)

Pachatel finguje splnění závazku podle § 222 odst. 1 písm. f), ačkoli dluh splněn nebyl, ale jedná tak, jakoby splněn byl a jedná tak v rozporu se skutečností. Viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 12. 2013, sp. zn. 5 Tdo 1011/2013, které se týká případu, kdy dlužník krátil věřitele tím, že předstíral, že jeho existující závazek zanikl splněním. Konkrétně předstíral, že závazek zanikl s neexistující pohledávkou dlužníka, ta vznikla na základě falešných skutečností.

Písmeno g)

Písmeno g) § 222 odst. 1 obsahuje dva typy jednání pachatele. Za prvé tj. jednání, které spočívá v předstírání úpadku dlužníka, že je předlužen nebo v platební neschopnosti, ale není tomu tak. Druhým typem je, že pachatel jinak zdánlivě zmenšuje svůj majetek a to tak, že předstírá, že došlo k úbytku jeho majetkových hodnot, ačkoli je to v rozporu se skutečností. Spadají sem všechny skutečnosti, které nebudou dopadat na písm. a) až f) § 222 odst. 1.¹²⁴ Od formy předchozí pachatel úpadek nepředstírá.¹²⁵

¹²² ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009-2010, 2 v. ISBN 97880740017892.

¹²³ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009-2010, 2 v. ISBN 97880740017892.

¹²⁴ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009-2010, 2 v. ISBN 97880740017892.

¹²⁵ POLACHOVÁ, Jana. Konkurní trestné činy z hlediska nové právní úpravy a dosavadní judikatury [online]. Brno, 2009/2010 [cit. 2014]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/190637/pravf_m/Diplomova_prace.txt. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce doc. JUDr. Josef Kuchta, CSc.

Pachateli hrozí trest odnětí svobody až na dvě léta nebo zákaz činnosti. V současnosti se výslovně upustilo od peněžitého trestu, je dána možnost uložit jako trest zákaz činnosti a byla zvýšena horní hranice trestu odnětí svobody. Podle § 67 a § 68 trestního zákoníku lze peněžitý trest uložit stále, ale jen pokud pachatel se snažil získat nebo získal majetkový prospěch a jednalo se o úmyslný trestný čin. Dále dle § 67 odst. 2 písm. b) může soud uložit peněžitý trest i bez podmínek, které jsou uvedeny výše, v případě, že se jedná o přečin nebo není-li současně ukládán trest odnětí svobody.

4.1.2 Poškození cizího věřitele

„2. Stejně bude potrestán, kdo, byť i jen částečně, zmaří uspokojení svého věřitele tím, že

- a) *zničí, poškodí, zatají, zcizí, učiní neupotřebitelnou nebo odstraní, byť i jen část majetku dlužníka, nebo*
- b) *k majetku dlužníka uplatní neexistující právo nebo pohledávku nebo existující právo nebo pohledávku ve vyšší hodnotě či lepším pořadí, než jaké má a způsobí tím na cizím majetku škodu nikoli malou.*¹²⁶

Pachatele toho trestného činu jest osoba, která je odlišná od dlužníka a je jedno, zda dlužník o tomto jednání ví či nikoli. V § 222 odst. 2 jde tak o samostatnou skutkovou podstatu trestného činu poškození věřitele. Musí se jednat opět o úmyslné zavinění. Není vyloučeno spolupachatelství pachatelů trestných činů poškození věřitele dle § 222 odst. 1 a podle § 222 odst. 2, pokud určitá osoba naplní všechny znaky vyskytující se v § 222 odst. 2, není jen pomocníkem, ale pachatelem trestného činu poškození věřitele podle § 222 odst. 1, který spáchal dlužník, a to i když tato určitá osoba jednala po dohodě s dlužníkem, se stejným záměrem v součinnosti. O pomocníka ve smyslu § 24 odst. 1 písm. c) by se jednalo v případě, kdyby se dopustil pouze dílčího jednání umožňujícího dlužníkovi, aby byť i jen částečně zmařil uspokojení svého věřitele, ale všechny znaky uvedené v § 222 odst. 2 písm. a) nebo b) nenaplnil.

¹²⁶ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

Rovněž je podstatou jednání zmaření i jen částečné uspokojení pohledávky věřitele.¹²⁷

Písmeno a)

K naplnění znaku skutkové podstaty trestného činu poškození cizího věřitele písm. a) vyžadováno jednání, které jest uvedeno výše, a na vysvětlení těchto uvedených forem odkazují na výklad k § 222 odst. 1 trestního zákoníku.

Je zdůrazněno slovní spojení „byť i jen částečně“ jako u § 222 odst. 1, tudíž k dokonání tohoto trestného činu dojde již v tomto případě. „*Výkladem pomocí argumentu a minore ad maius pak lze dovodit, že tím spíše bude trestné takové zasažení celého dlužníkovy majetku.*“¹²⁸

První alternativou je tedy opravdové zmenšení aktiv dlužníkovy majetku, z nichž by věřitel mohl dosáhnout uspokojení svojí pohledávky.

Písmeno b)

U uplatnění neexistujícího práva nebo pohledávky nebo existujícího práva nebo pohledávky ve vyšší hodnotě či v lepším pořadí, je předpokládána vůči dlužníkovi aktivní činnost pachatele.¹²⁹ Po dlužníkovi je vyžadována kvalitnější pohledávka nebo právo a s tím souvisí to, že věřitel může popřít pořadí pohledávky na základě § 195 insolvenčního zákona, uvede-li s tím současně, jaká pohledávka má být uspokojena. Jako v § 222 odst. 1 je zde zkonkretizována škoda a to na škodu nikoli malou.

¹²⁷ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009-2010, 2 v. ISBN 97880740017892.

¹²⁸ POLACHOVÁ, Jana. Konkurzní trestné činy z hlediska nové právní úpravy a dosavadní judikatury [online]. Brno, 2009/2010 [cit. 2014]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/190637/pravf_m/Diplomova_prace.txt. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce doc. JUDr. Josef Kuchta, CSc.

¹²⁹ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009-2010, 2 v. ISBN 97880740017892.

4.1.3 Kvalifikované skutkové podstaty

- „3. Odnětím svobody na šest měsíců až pět let bude pachatel potrestán,
- a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 značnou škodu, nebo
 - b) získá-li takovým činem pro sebe nebo pro jiného značný prospěch.
4. Odnětím svobody na tři léta až osm let bude pachatel potrestán,
- a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 škodu velkého rozsahu,
 - b) získá-li takovým činem pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu, nebo
 - c) způsobí-li takovým činem jinému úpadek.¹³⁰

Pro odst. 1 i 2 ustanovení § 222 jsou stanoveny stejné sankce. Zákon nevyžaduje zavinění úmyslné, z hlediska subjektivní stránky postačí jednání z nedbalosti (§ 17 písm. a) při způsobení těžkého následku, pro použití vyšší trestní sazby.¹³¹

Značná škoda je charakterizována v § 138 odst. 1 trestního zákoníku a dosahuje nejméně částky 500.000 Kč. Pokud porovnáme zákon z roku 1961 a zákon současný zjistíme, že zákonodárce zvýšil horní hranici trestu odnětí svobody, která se týká další okolnosti podmiňující použití této sazby, což je značný prospěch.

V odstavci 4 je podmíněna přísnější trestní sazba způsobením škody velkého rozsahu, která je nejméně 5 000 000 Kč, jak je již uvedeno v kapitole výše. Prospěch velkého rozsahu a jeho velikost je vydedukována ze škody velkého rozsahu. U tohoto těžšího následku se také nevyžaduje úmyslné jednání, postačí opět nedbalostní ve smyslu ustanovení § 17 písm. a) trestního zákoníku. Použití vyšší trestní sazby se vztahuje také na pachatele, který způsobí trestným činem poškození věřitele úpadek jiné osobě,¹³² což je novinkou v trestním právu.

¹³⁰ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

¹³¹ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009-2010, 2 v. ISBN 97880740017892.

¹³² ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009-2010, 2 v. ISBN 97880740017892.

4.2 . Zvýhodnění věřitele

- 1) „Kdo jako dlužník, který je v úpadku zmaří, byť i jen částečně uspokojení svého věřitele zvýhodněním jiného věřitele, a způsobí tím na cizím majetku škodu nikoli malou, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti.
- 2) Odnětím svobody na šest měsíců až tři roky bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 značnou škodu.
- 3) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,
 - a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 škodu velkého rozsahu, nebo
 - b) způsobí-li takovým činem jinému úpadek.“¹³³

Tento trestný čin je charakterizován v § 223 trestního zákoníku. Jde o další z úpadkových trestných činů, kdy je porušováno právo věřitele na uspokojení jeho pohledávky. Trestný čin zvýhodnění věřitele spočívá v tom, že dlužník, jenž je v úpadku, zmaří i jen částečně, uspokojení svého věřitele tím, že zvýhodní jiného věřitele a vznikne tak škoda nejméně 25.000 Kč, což je škoda nikoli malá. Důležitá je zde mnohost věřitelů, což je jedním z předpokladů vzniku tohoto trestného činu a dále je to situace, kdy dlužník není schopen plnit své závazky a tato neschopnost již trvá delší dobu. Majetek a jeho stav, který je použitelný k uspokojení věřitele se nemění, nýbrž je poskytnut k nerovnoměrnému uspokojení věřitelů. S tím souvisí, že dlužník má povinnost své věřitele uspokojit poměrně a rovnoměrně, což v tomto případě nenastane.¹³⁴ To souvisí s trestným činem § 222 poškození věřitele. Trestným činem zvýhodnění věřitele a poškození věřitele a jejich vztahem (jež jsou ve vztahu speciality) se zabýval Nejvyšší soud usnesením z roku 2008¹³⁵, kde vyslovil, že by se jednalo o druh poškození věřitele, kdyby dlužník v platební neschopnosti uspokojil pohledávku věřitele jiné osoby i na úkor svého věřitele, nejednalo by se o „zvýhodnění“. Z toho vyplývá, že pro trestný čin zvýhodnění věřitele je nutnost existence alespoň dvou věřitelů a dlužníkův úpadek oproti trestnému činu poškození věřitele dle § 222 trestního zákoníku. S tím souvisí i to, že majetek dlužníka, jak už bylo řečeno, je nerovnoměrně použit k uspokojení jen některého věřitele na úkor jiného,

¹³³ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákon

¹³⁴ FRYŠTÁK, Marek. Trestní právo hmotné - zvláštní část. Vyd. 2. zcela přeprac. a dopl. Ostrava: Key Publishing, 2009, Právo (Key Publishing). ISBN 978-807-4180-408.

¹³⁵ Usnesení nejvyššího soudu ze dne 17.12.2008, sp. zn. 5 Tdo 1577/2008.

nedochází tak ke zmenšování majetku dlužníka a to ani skutečnému nebo zdánlivému.¹³⁶

V zákoně z roku 1961 se nacházel trestný čin zvýhodňování věřitele, který byl přijat právě dosavadní právní úpravou. Koncepce trestného činu byla pojata jinak a nově byla doplněna dolní hranice škody nikoli nepatrné.

Objektem trestného činu dle § 223 trestního zákoníku je ochrana majetkových práv věřitelů dlužníků,¹³⁷ kteří jsou ve stavu reálného úpadku.¹³⁸

Je nezbytné, aby se dlužník nacházel v úpadku, nýbrž to je podmínkou k naplnění zákonných znaků objektivní stránky trestného činu zvýhodnění věřitele. Dlužníkem se rozumí konkrétní subjekt se zvláštní vlastností.¹³⁹ V případě úpadku právnické osoby se použije § 114 odst. 2 trestního zákoníku a to jednání za jiného. Úpadek pachatele musí být objasněn již v přípravném řízení. Pokud chybí základní důležité skutečnosti, aby byla věc objasněna, bude věc vrácena k došetření státnímu zástupci.¹⁴⁰ Tj. judikováno rozhodnutím Krajského soudu v Hradci Králové.¹⁴¹ Pokud se jedná o právnickou osobu, není nutné, aby dlužník vstoupil do likvidace. (Likvidace je upravena v Novém občanském zákoníku v §§ 187 a následující.) Jak jsem již uvedla v kapitole Vybrané pojmy, dlužník je v úpadku, jestliže je v platební neschopnosti nebo je předlužen.

Skutková podstata trestného činu zvýhodnění věřitele nevyžaduje, aby bylo již zahájeno insolvenční řízení. Trestní postih je zaměřen naopak právě na dobu bezprostředně předcházející zahájení insolvenčního řízení. K trestnému činu zvýhodnění věřitele však může dojít bez ohledu na to, zda vůbec proběhlo takovéto řízení. Insolvenční návrh musí být i někdy zamítnut a to z důvodu, že kvůli nedostatku majetku nemůže být prohlášen úpadek, což je důsledkem jednání, které je uvedeno v § 223 odst. 1.¹⁴²

¹³⁶ POLACHOVÁ, Jana. Konkurní trestné činy z hlediska nové právní úpravy a dosavadní judikatury [online]. Brno, 2009/2010 [cit. 2014]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/190637/pravf_m/Diplomova_prace.txt. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce doc. JUDr. Josef Kuchta, CSc.

¹³⁷ KUČTA, Josef. Kurs trestního práva: trestní právo hmotné : zvláštní část. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009, xxxix., Právnické učebnice (C.H. Beck). ISBN 978-807-4000-478.

¹³⁸ ŽDÁRSKÝ, Zbyněk. Ještě k trestnému činu zvýhodňování věřitele. Trestněprávní revue. 2009, č. 1. Dostupné z: www.beck-online.cz

¹³⁹ Srov. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28.5.1998, sp. zn. 3 Tz 53/98

¹⁴⁰ POLACHOVÁ, Jana. Konkurní trestné činy z hlediska nové právní úpravy a dosavadní judikatury [online]. Brno, 2009/2010 [cit. 2014]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/190637/pravf_m/Diplomova_prace.txt. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce doc. JUDr. Josef Kuchta, CSc.

¹⁴¹ Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 7.6.1995, sp.zn. 7 To 213/1995.

¹⁴² ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009-2010, 2 v. ISBN 97880740017892.

Abych nezapomněla dodat, musí se jednat u trestného činu podle § 223 zvýhodnění věřitele o úmyslné zavinění.

V § 223 odst. 1 je výslovně uveden trest zákazu činnosti, který se v předchozí právní úpravě nenacházel. Jak již bylo vysvětleno u trestného činu poškození věřitele § 222, je možné uložit i peněžitý trest a to na základě § 67 trestního zákoníku.

Kvalifikovaná skutková podstata v § 223 odst. upravuje těžší následek za spáchání činu uvedeného v § 223 odst. 1. Těžším následkem je značná škoda, jak jest uvedená v § 138 odst. 1 trestního zákoníku. Pachatel bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři roky, způsobí-li škodu nejméně 500.000 Kč. U takového jednání postačí nedbalost na základě § 17 písm. a).

Trest odnětí svobody na dvě léta až osm let přijde v případě, pokud pachatel svým jednáním způsobí škodu velkého rozsahu, což jest alespoň 5.000.000 Kč a stane se i tak v případě, kdy pachatel způsobí svým jednáním jinému úpadek. I zde postačí, pokud si pachatel bude počínat z nedbalosti vy smyslu § 17 písm. a).

4.3 Způsobení úpadku

De lege lata trestný čin způsobení úpadku je upraven v § 224 trestního zákona. Jsou zde upraveny dvě skutkové podstaty. První z nich je taxativně vymezena v odst. 1, jedná se o formy, kterými je možné se dostat do úpadku a druhou situací je, pokud už dlužník v úpadku je.

Trestný čin úpadku byl zaveden novelou č. 105/2000 Sb., kterou byl novelizován trestný čin § 256c trestního zákona z roku 1961. Nová úprava tak postavila na stejnou úroveň předlužení a způsobení platební neschopnosti. Do stavu předlužení se mohou dostat soukromé osoby i subjekty nepodnikatelského charakteru. U soukromých osob jde ale o to, že nejsou podle tohoto ustanovení v úpadku a nelze na ně tak toto ustanovení vztáhnout, ale mohou si způsobit na základě tohoto ustanovení platební neschopnost.

Objektem trestného činu způsobení úpadku, jak je tomu i v předešlých případech, je ochrana majetkových práv věřitelů a to především před možným nebezpečím, které vyplývá z případného dlužníkovy úpadku, což považuji za jasný znak preventivního charakteru tohoto činu.

Stav úpadku byl již v této práci definován. Pachatel si ho přivede buď jednáním, které je uvedeno v § 224 odst. 1 nebo jednáním v § 224 odst. 2, proto je nutné vycházet ze základní normy úpadkového práva, tudíž z insolvenčního zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení.

Ve smyslu § 224 odst. 1 není vyžadován dlouhodobější stav úpadku dlužníka, neboť by se tím mohl dostat trestní postih v případě smluvních závazků do rozporu s ustanovením článku 8. odst. 2 Listiny práv a svobod. Neboť tento článek říká, že nikdo nesmí být zbaven svobody pouze pro neschopnost dostát závazkům ze smluv.¹⁴³

Změna nastala v subjektivní stránce pachatele, kdy je vyžadována (vědomá i nevědomá) hrubá nedbalost.

4.3.1 Skutková podstata dle § 224 odst. 1

„1. Kdo, byť i z hrubé nedbalosti, si přivodí úpadek tím, že

- a) ční vydání hrubě nepřiměřená svým majetkovým poměrům,*
- b) spravuje svůj majetek způsobem, který neodpovídá zákonem mu uloženým nebo smluvně převzatým povinnostem nebo je s nimi v hrubém nepoměru,*
- c) užívá poskytnutý úvěr v rozporu nebo hrubém nepoměru s jeho účelem,*
- d) poskytuje ze svého majetku půjčky nebo úvěry jiným osobám, ač to je v hrubém nepoměru k jeho majetkovým poměrům, nebo*
- e) učiní nad rámec obvyklého podnikatelského rizika obchod nebo operaci, která nenáleží k jeho pravidelné podnikatelské činnosti nebo je v hrubém nepoměru k jeho majetkovým poměrům bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti.“¹⁴⁴*

U tohoto trestného činu je nutné, aby si pachatel přivodil úpadek v příčinné souvislosti s taxativně vymezenými formami jednání, která se navzájem prolínají. Tento trestný čin je již dokonán způsobením úpadku, neboť zde není jako následek požadována škoda.¹⁴⁵

¹⁴³ KUČHTA, Josef. Kurs trestního práva: trestní právo hmotné : zvláštní část. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009, xxxix, 617 s. Právnícké učebnice (C.H. Beck). ISBN 978-807-4000-478.

¹⁴⁴ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

¹⁴⁵ POLACHOVÁ, Jana. Konkurzní trestné činy z hlediska nové právní úpravy a dosavadní judikatury [online]. Brno, 2009/2010 [cit. 2014]. Dostupné z:

Písmeno a)

Pachatel převádí své majetkové poměry na jiné osoby ve velkém rozsahu a neodpovídá to jeho stávajícímu majetku ani jeho příjmům a tím pachatel činí vydání neuzpůsobená svým majetkovým poměrům. Může se jednat o jakákoliv vydání, až na vydání uvedená v písm. d) a e). Platí, že čím větší hodnota majetku, tím je vyšší vydání možné bez trestných následků činit.¹⁴⁶

Písmeno b)

Tato situace nastane, pokud pachatel nevhodně nakládá se svým majetkem. Tento trestný čin se po objektivní stránce podobá trestnému činu podle § 220 porušení povinnosti při správě cizího majetku. Pachatel na rozdíl od § 220 jedná jen ve vztahu vůči svému vlastnímu majetku a tato situace přepokládá negativní dopad jak na vlastníka, tak na věřitele.¹⁴⁷

Písmeno c)

Trestný čin § 224 odst. 1 písm. c) se podobá po objektivní stránce znakům trestného činu, který je umístěn v § 211 jako úvěrový podvod. Není důležité, na rozdíl od § 211, zda pachatel užívá úvěr bez souhlasu oprávněné osoby nebo s ním. Toto ustanovení se týká jen úvěrů poskytnuté za určitým účelem. Úvěrový podvod lze spáchat pouze úmyslně, kdežto náš trestný čin dle § 224 odst. 1 písm. c) je možné spáchat i z hrubé nedbalosti.¹⁴⁸ Judikatura¹⁴⁹ k tomuto uvádí, že pachatel, který je ve stavu předlužení nevykonává obchodní činnost ve prospěch odběratele, jen ji předstírá, vyžádá si peníze za zboží od odběratele na základě zálohovaných faktur, které byly vystaveny. I přesto, že by poskytnuté peníze měly charakter úvěru, nejednalo by se o trestný čin způsobení úpadku formou předlužení podle § 224 odst. 1 písm. c) trestního zákona. Trestný čin by byl kvalifikován jako trestný čin podvodu.¹⁵⁰

https://is.muni.cz/th/190637/pravf_m/Diplomova_prace.txt. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce doc. JUDr. Josef Kuchta, CSc.

¹⁴⁶ KUČHTA, Josef. Kurs trestního práva: trestní právo hmotné: zvláštní část. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009, xxxix, 617 s. Právníké učebnice (C.H. Beck). ISBN 978-807-4000-478.

¹⁴⁷ KUČHTA, Josef. Kurs trestního práva: trestní právo hmotné: zvláštní část. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009, xxxix, 617 s. Právníké učebnice (C.H. Beck). ISBN 978-807-4000-478.

¹⁴⁸ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009-2010, 2 v. ISBN 97880740017892.

¹⁴⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2.7.2004, sp.zn. 7 Tdo 587/2004.

¹⁵⁰ POLACHOVÁ, Jana. Konkurzní trestné činy z hlediska nové právní úpravy a dosavadní judikatury [online]. Brno, 2009/2010 [cit. 2014]. Dostupné z:

Písmeno d)

U písm. d) odst. 1 § 224 je podstatné, kdo úvěr či půjčku poskytuje. Nezáleží na tom, komu jsou poskytovány. Hrubý nepoměr může vyplývat například z nízkých splátek.¹⁵¹

Písmeno e)

Jedná se o zvláštní druh vydání hrubě nepřiměřených majetkovým poměrům pachatele. Má větší rozsah, neboť pojmy obchod a operace nemusejí znamenat jen vydání z pachatelova majetku. Obchodem se rozumí uzavření a realizace obchodních smluv a operací jsou faktické nebo právní úkony a to jakékoliv. Musíme individuálně posoudit, zda obchod nebo operace patří k pravidelné podnikatelské činnosti pachatele a také posoudit obvyklé podnikatelské riziko, podle § 31 trestního zákona, kde jsou uvedena určitá kritéria.¹⁵²

Za naplnění všech zákonných znaků podle § 224 odst. 1 trestního zákona, bude uložena sankce vy výši odnětí svobody až na jeden rok nebo bude udělen zákaz činnosti. Bylo tomu již obdobně v zákoně z roku 1961 v § 256c odst. 1, jen s tím rozdílem, že zákonodárce vypustil verbis expressis peněžitý trest. Lze ho však nadále uložit, pokud je splněna podmínka § 67 odst. 2 písm. c) trestního zákona.

https://is.muni.cz/th/190637/pravf_m/Diplomova_prace.txt. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce doc. JUDr. Josef Kuchta, CSc.

¹⁵¹ KUČHTA, Josef. Kurs trestního práva: trestní právo hmotné: zvláštní část. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009, xxxix, 617 s. Právnícké učebnice (C.H. Beck). ISBN 978-807-4000-478.

¹⁵² ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009-2010, 2 v. ISBN 97880740017892.

4.3.2 Skutková podstata dle § 224 odst. 2

„2. Stejně bude potrestán, kdo byť i z hrubé nedbalosti, přijme nový závazek nebo zřídí zástavu, ač ví, že je v úpadku, a tím zhorší postavení dosavadních věřitelů.“¹⁵³

U odst. 2 § 224 je důležité, že pachatel jedná již za existujícího stavu úpadku. Jde o jakési prohloubení stávajícího stavu.

Pachatel musí, buď přijmout nový závazek, nebo zřídit zástavu, přičemž k trestnosti postačí kterákoliv z nich. Takovéto jednání však nadále zatěžuje jeho majetek, proto když se dozvěděl o svém úpadku, nebo se o něm měl dozvědět, měl bez zbytečného odkladu podat insolvenční návrh a ne přijímat nové závazky nebo zřizovat zástavu a tím vystavit ohrožení dosavadní i nové věřitele, jelikož jejich uspokojení nemusí být naplněno.¹⁵⁴

Nový závazek je takový závazek, který vznikl až poté, co se dlužník dozvěděl, že je ve stavu úpadku.

Zřízením zástavy se uzavírá smlouva o zástavním právu podle § 1309 a násl. Nový občanský zákoník. Znovu je vyžadován stav úpadku dlužníka a to, že o něm věděl před zřízením zástavy a také zhoršení postavení dosavadních věřitelů, což způsobilo právě zřízení zástavy.

Obdobně jako v odst. 1 tohoto trestného činu postačí k dokonání deliktu hrubá nedbalost pachatele. Pachatelem může být každý, kdo se nachází ve stavu platební neschopnosti nebo je reálně předlužen. Pachatelem je tedy konkrétní subjekt a to pouze dlužník.

4.3.3 Kvalifikované skutkové podstaty

„3. Odnětím svobody až na tři léta bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v 1 nebo 2 značnou škodu.“

4. Odnětím svobody na šest měsíců až pět let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 neb 2 škodu velkého rozsahu.“¹⁵⁵

Sankce, které je možné uložit za jednání, kterým je způsoben těžší následek podle §224 odst. 3 a 4, jsou přejaty z předchozí právní úpravy.

¹⁵³ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

¹⁵⁴ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009-2010, 2 v. ISBN 97880740017892.

¹⁵⁵ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

Značnou škodou se rozumí ve smyslu § 138 odst. 1 trestního zákona škoda, která dosahuje minimálně 500.000 Kč, zatímco škoda velkého rozsahu je nejméně 5.000.000 Kč.

Škodou ve smyslu § 224 odst. 2, 3 nebo 4 trestního zákona, Nejvyšší soud vyslovil¹⁵⁶, že „jen rozdíl mezi výší původního předlužení a konečnou výší předlužení vzniklého na podkladě nově přijatých závazků je škoda na majetku věřitelů, kteří zůstali neuspokojeni.“¹⁵⁷

4.4 Porušení povinnosti v insolvenčním řízení

„Kdo v insolvenčním řízení maří nebo hrubě ztěžuje výkon funkce insolvenčního správce, a tím ohrozí účel insolvenčního řízení, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta nebo zákazem činnosti.“¹⁵⁸

V pořadí již čtvrtým úpadkovým trestným činem je delikt uvedený v § 225 trestního zákona. Jedná se o porušení povinnosti v insolvenčním řízení. Skutková podstata podle § 225 odpovídá dřívější právní úpravě trestného činu porušení povinnosti v insolvenčním řízení podle § 126 trestního zákona po novele provedené zákonem č. 296/2007 Sb. Podstatou tohoto trestného činu je jednání, které brání tomu, aby byly uspořádány náležitě majetkové poměry dlužníka, jež je v úpadku, k osobám, na něž se vztahuje dlužníkův úpadek nebo je alespoň ztěžováno dosažení tohoto cíle.

Objektem trestného činu podle § 225 je zájem na řádném výkonu funkce insolvenčního správce při výkonu jeho práv a povinností v souvislosti s insolvenčním řízením.¹⁵⁹

Jak už z názvu vyplývá trestný čin porušení povinnosti v insolvenčním řízení lze spáchat jen po zahájení insolvenčního řízení a tím pádem do jeho skončení. Insolvenční řízení jsem definovala již v kapitole vybrané pojmy, proto se tímto pojmem nebudu v této kapitole zabývat. Snad jen uvedu, že insolvenčním řízením je soudní řízení a jeho předmětem je úpadek dlužníka nebo hrozící úpadek

¹⁵⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26.9.2007, sp.zn. 5 Tdo 806/2007.

¹⁵⁷ POLACHOVÁ, Jana. Konkurzní trestné činy z hlediska nové právní úpravy a dosavadní judikatury [online]. Brno, 2009/2010 [cit. 2014]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/190637/pravf_m/Diplomova_prace.txt. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce doc. JUDr. Josef Kuchta, CSc.

¹⁵⁸ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

¹⁵⁹ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009-2010, 2 v. ISBN 97880740017892.

a způsob upravující jeho řešení (§ 2 písm. a) insolvenčního zákona). Obsahem jednání pachatele trestného činu dle § 225 je hrubé ztěžování nebo přímo maření výkonu funkce insolvenčního správce a postačí kterákoli z nich. Insolvenční správce objasněn v kapitole druhé Vybrané pojmy. Maření výkonu insolvenčního správce znamená, že se pachatel snaží znemožnit výkon této funkce v patřičné době, ve které měla být splněna. Insolvenční správce, tak nemůže vykonat své funkce, které mu ukládá zákon nebo soud ve stanovené době a na určitém místě. Výkon funkce nemusí být zcela zmařen, ale postačí, pokud se o to pachatel zvýšeným úsilím pokusí. K tomu je právě použit nedokonavý vid slovesa „maří“.¹⁶⁰ Hrubým ztěžováním výkonu funkce insolvenčního správce se rozumí, vytváření takových okolností, při kterých dojde k omezení jednotlivých úkonů insolvenčního správce. Správci pachatel nezabrání zcela provést úkony, které odpovídají jeho funkci, ale insolvenční správce musí vynaložit více úsilí na jejich splnění. Hrubé ztěžování musí být fakticky naplněno, jinak by se mohlo jednat trestný čin ve stádiu pokusu.¹⁶¹

Pachatelem trestného činu podle § 225 je prvotně úpadce, ale může to být i jiná osoba, která neposkytla součinnost správci (např. § 43 insolvenčního zákona orgány veřejné správy). Situace, kdy dlužník, který maří nebo hrubě ztěžuje výkon funkce a tím ztěžuje výkon funkce insolvenčního správce, nastává zejména, když dlužník neposkytuje insolvenčnímu správci součinnost podle § 210 a násl. insolvenčního zákona, která má směřovat ke zjišťování majetkové podstaty. Pachateli také mohou být osoby, které jakožto osoby povinné neposkytnou součinnost podle §§ 43 a 44 a dále neučiní takové úkony, které jsou uvedeny v §§ 237 a 213 insolvenčního zákona.

U zavinění je vyžadován úmysl, postačí i úmysl nepřímý ve smyslu § 15 odst. 1 písm. b) trestního zákona. V úmyslu pachatele musí být zahrnuta i skutečnost, že je vedeno insolvenční řízení. Ve vztahu k jiným ustanovením může být trestný čin dle § 225 v souběhu například s trestným činem ublížení na zdraví dle § 146 nebo s trestným činem, jenž je uveden v § 175 a tj. vydírání.¹⁶²

¹⁶⁰ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009-2010, 2 v. ISBN 97880740017892.

¹⁶¹ KUČHTA, Josef. Kurs trestního práva: trestní právo hmotné : zvláštní část. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009, xxxix, 617 s. Právnícké učebnice (C.H. Beck). ISBN 978-807-4000-478.

¹⁶² ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009-2010, 2 v. ISBN 97880740017892.

4.5 Pletichy v insolvenčním řízení

Trestný čin pletichy v insolvenčním řízení nalezneme v hlavě V. v trestných činech proti majetku, jako všechny úpadkové delikty. Konkrétně je upraven v § 226 trestního zákona. Ustanovení tohoto zákona bylo přežato z předchozí úpravy a byly učiněny jen drobné změny. Všechny tři druhy jednání, které jsou uvedeny v odst. 1, 2 a 3 § 226 trestního zákona jsou speciálními případy úplatkářství a to jak s aktivní povahou, tak s povahou pasivní, podobně jako trestné činy dle § 257 a §258, kde jsou vyloženy trestné činy pletichy při zadání veřejné zakázky a při veřejné soutěži a pletichy při veřejné dražbě. Tyto trestné činy spadají do hlavy VI. trestního zákona a to do trestných činů hospodářských. Judikatury, která by byla relevantní k tomuto činu, moc nenajdeme, neboť je toto ustanovení málo frekventované.¹⁶³

4.5.1 Skutková podstata dle § 226 odst. 1

„1. Kdo jako věřitel v souvislosti s hlasováním věřitelů v insolvenčním řízení přijme nebo si dá slíbit v rozporu se zásadami a pravidly insolvenčního řízení majetkový nebo jiný prospěch bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti.“¹⁶⁴

Objektem je opět zájem na ochraně práv věřitele na uspokojení své pohledávky a s tím související zajištění řádného průběhu insolvenčního řízení ze strany osob jiných odlišných od soudu.¹⁶⁵

Trestný čin dle § 226 lze spáchat jen v průběhu insolvenčního řízení, jak nám již název sám o sobě napovídá. Tj. od zahájení do ukončení. Insolvenční řízení lze zahájit pouze na návrh a je zahájeno dnem, kdy insolvenční návrh dojde věcně příslušnému soudu (§ 97 odst. 1 insolvenční zákon). Skončení insolvenčního řízení závisí na více faktorech a to např. zda nebylo insolvenční řízení zastaveno nebo zda byl osvědčen úpadek a jiné. Nejvíce však záleží na způsobu řešení úpadku popřípadě hrozícího úpadku (reorganizace, konkurs, oddlužení).

¹⁶³ POLACHOVÁ, Jana. Konkurzní trestné činy z hlediska nové právní úpravy a dosavadní judikatury [online]. Brno, 2009/2010 [cit. 2014]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/190637/pravf_m/Diplomova_prace.txt. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce doc. JUDr. Josef Kuchta, CSc.

¹⁶⁴ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákon

¹⁶⁵ FRYŠTÁK, Marek. Trestní právo hmotné - zvláštní část. Vyd. 2. zcela přeprac. a dopl. Ostrava: Key Publishing, 2009, Právo (Key Publishing). ISBN 978-807-4180-408.

K trestní odpovědnosti je třeba a to především, aby věřitel jednal v souvislosti s hlasováním věřitelů (§ 49 a násl. insolvenčního zákona) a ve věřitelském výboru (§56 a násl. insolvenčního zákona). Hlasovací právo zkoumá insolvenční soud a to zvláště u každého z věřitelů. Proti rozhodnutí insolvenčního soudu o právu hlasovacím není opravného prostředku. Věřitelský výbor je ustanoven na základě toho, že je přihlášeno více jak padesát věřitelů. Jeho funkcí je především ochrana společných zájmů věřitelů a to přispívá k naplnění účelu insolvenčního řízení.¹⁶⁶

O souvislost s hlasováním pak půjde v situaci, kdy uplácející osoba slíbí nebo poskytne prospěch pachateli, aby jako věřitel hlasoval či nehlasoval, anebo tak učinil způsobem jemu prospěšným.

Majetkový nebo jiný prospěch má tedy v tomto případě povahu úplatku. Úplatek je definován v § 334 trestního zákona jako neoprávněná výhoda, kterou dostává nebo má dostat uplácený, případně se souhlasem upláceného jiné osobě.¹⁶⁷ Nejde o to, jestli je úplatek poskytnut přímo nebo skrytě a nemusí se jednat jen o finanční hotovost. Jedná se v podstatě o totéž jako u trestného činu přijetí úplatku, který je uveden v § 331 odst. 1. Nezáleží na místě ani na čase, kdy nastane přijetí úplatku nebo jeho příslib, ale důležitá je souvislost s určitým druhem hlasování v insolvenčním řízení. Příslib nebo přijetí úplatku musí být v rozporu s pravidly a zásadami insolvenčního řízení. Příslib znamená, že s tím pachatel souhlasí, ať už výslovně nebo konkludentně a z toho vyplývá, že nabídku neodmítne.

Pachatelem trestného činu § 226 odst. 1 je konkrétní subjekt se zvláštní vlastností ve smyslu § 114 odst. 1, tedy pouze věřitel v insolvenčním řízení. To znamená, že jde o věřitele, který je členem věřitelského výboru. Ve smyslu § 114 odst. 2 je nutné v této souvislosti podotknout i institut jednání za jiného (fyzická osoba by jednala za právnickou osobu jako věřitele v insolvenčním řízení).

Je vyžadováno úmyslné zavinění pachatele z hlediska subjektivní stránky a je zde deklarován přijetím či příslibem rozpor s pravidly insolvenčního řízení.¹⁶⁸

Trestní sankce je stejná jako u předchozí právní úpravy a to ve výši trestu odnětí svobody až na jeden rok, avšak nově je výslovně uvedena možnost trestu

¹⁶⁶ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009-2010, 2 v. ISBN 97880740017892.

¹⁶⁷ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

¹⁶⁸ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009-2010, 2 v. ISBN 97880740017892.

zákazu činnosti. Peněžitý trest lze uložit přiměřeně na základě § 67 trestního zákona, jak bylo také uvedeno u trestných činů předchozích.

4.5.2 Skutková podstata dle § 226 odst. 2

„2. Stejně bude potrestán, kdo věřiteli v souvislosti s hlasováním věřitelů v insolvenčním řízení poskytne, nabídne nebo slíbí v rozporu se zásadami a pravidly insolvenčního řízení majetkový nebo jiný prospěch.“¹⁶⁹

Skutkovou podstatou trestného činu dle § 226 odst. 2 je postihována aktivní forma úplatkářství v insolvenčním řízení, kdy pachatel poskytne, nabídne nebo slíbí věřiteli v souvislosti s hlasováním věřitelů v rozporu se zásadami a pravidly insolvenčního řízení majetkový nebo jiný prospěch. Pachatel ovlivňuje aktivním úplatkářstvím hlasování věřitele v rámci insolvenčního řízení. Výklad pojmů poskytne, nabídne nebo slíbí lze ztotožnit s trestným činem podplácení dle § 332 odst. 1, protože se jedná v podstatě o totéž. Poskytnutím úplatku se rozumí jeho přímé bezprostřední předání, ale i nepřímé poskytnutí výhody nebo uskutečnění protislužby. Nabídnutím úplatku je myšleno jednání, jímž pachatel ochotně poskytuje úplatek, neboť má zájem na tom, aby bylo jeho požadavkům vyhověno. Vyjádření závazku úplatek poskytnout je slibem úplatku. Požadavku pachatele bude osobou, již je slib úplatku dán a jež slíbenou věc obstará, vyhověno.¹⁷⁰

Pachatelem trestného činu podle § 226 odst. 2 může být jen člen věřitelského výboru, zástupce věřitelů nebo insolvenční správce. Jedná se o speciální subjekt ve smyslu § 114 odst. 1.

Pouhé nedbalostní zavinění v tomto případě nepostačí, je vyžadován úmysl pachatele, na jehož formě nezáleží.

K sankci tohoto přečinu platí totéž, co bylo sděleno ke skutkové podstatě dle § 226 odst. 1.

¹⁶⁹ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákon

¹⁷⁰ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009-2010, 2 v. ISBN 97880740017892.

4.5.3 Skutková podstata dle § 226 odst. 3

„3. Odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti bude potrestán, kdo jako insolvenční správce, člen věřitelského výboru nebo zástupce věřitelů v insolvenčním řízení přijme nebo si dá slíbit pro sebe nebo jiného ke škodě věřitelů majetkový nebo jiný prospěch, který mu nepřísluší.“¹⁷¹

Ustanovení § 226 odst. 3 se mohou dopustit jen taxativně vyjmenované osoby a postihuje taktéž jako v odst. 1 pasivní úplatkářství.

Přijmutí nebo nechání si slíbit majetkový nebo jiný prospěch bylo vysvětleno již u odst. 1 a 2. Ten si pachatel může nechat slíbit i pro osobu od sebe odlišnou. Z protiprávního jednání tak může mít prospěch i dlužník, některý z dalších věřitelů nebo osoba, která není účastníkem insolvenčního řízení. Je nutné, aby přijetí majetkového nebo jiného prospěchu nebo jeho příslibu bylo ke škodě věřitelů a aby tomu tak bylo, musí mít negativní kvalitativní nebo kvantitativní dopad na uspokojení pohledávek věřitelů.¹⁷² Samotným přijetím nebo slíbením úplatku věřitelé nemusejí být poškozeni. Až po té, co by pachatel vykonal to, co měl za úplatek, by mohlo dojít k poškození věřitele, ačkoli to k dokonání trestného činu není nutné.

Jak je uvedeno výše pachatelem trestného činu pletichy v insolvenčním řízení dle § 226 odst. 3 může být jen insolvenční správce, člen věřitelského výboru nebo zástupce věřitelů. Jde o speciální subjekt ve smyslu § 114 odst. 1.

Vyžaduje se úmyslné zavinění pachatele, které zahrnuje i to, že si pachatel nechal slíbit nebo přijal majetkový nebo jiný prospěch, který mu nenáleží a je ke škodě věřitelů (např. oddálení jejich uspokojení).¹⁷³

¹⁷¹ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákon

¹⁷² POLACHOVÁ, Jana. Konkurzní trestné činy z hlediska nové právní úpravy a dosavadní judikatury [online]. Brno, 2009/2010 [cit. 2014]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/190637/pravf_m/Diplomova_prace.txt. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce doc. JUDr. Josef Kuchta, CSc.

¹⁷³ ŠÁMAL, Pavel, František PÚRY, Alexander SOTOLÁŘ a Ivana ŠTENGLOVÁ. Podnikání a ekonomická kriminalita v České republice. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2001, xxv, ISBN 80-717-9493-

4.5.4 Kvalifikované skutkové podstaty

- „4. Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta bude pachatel potrestán,
- a) způsobí-li činem uvedený v odstavci 1, 2 nebo 3 značnou škodu,
 - b) získá-li takovým činem pro sebe nebo pro jiného značný prospěch, nebo
 - c) spáchá-li takový čin jako úřední osoba.
5. Odnětím svobody na dvě léta až šest let bude pachatel potrestán,
- a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1, 2 nebo 3 škodu velkého rozsahu, nebo
 - b) získá-li takovým činem pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu.“¹⁷⁴

Způsobení škody neboli získání prospěchu, není zákonným znakem skutkových podstat podle odst. 1 a 2, ale dopomáhá k přísnější právní kvalifikaci za pachatelovo jednání podle odstavce 1, 2 nebo 3 ustanovení § 226 trestního zákona. Aby se pachatel dopustil těžšího následku podle odst. 4 nebo 5 svého jednání, které je trestné podle § 226 odst. 1, 2 a 3 postačí, pokud bude jednat z nedbalosti.

Podle § 138 odst. 1 trestního zákona se značnou škodou rozumí škoda, která převyšuje částku 500.000 Kč, stejně tak je ohodnocen značný prospěch, který souvisí právě s výší škody a dále ve smyslu § 138 odst. 1 se škoda, která dosahuje částky nejméně 5.000.000 Kč je škodou velkého rozsahu, která je podmínkou k přísnější trestní sazbě dle § 226 odst. 5 písm. a). Prospěch velkého rozsahu koresponduje právě se škodou velkého rozsahu, tudíž je také nejméně 5.000.000 Kč.¹⁷⁵

4.6 Porušení povinnosti učinit pravdivé prohlášení o majetku

„Kdo v řízení před soudem nebo jiným orgánem veřejné moci odmítne splnit zákonnou povinnost učinit prohlášení o svém majetku nebo o majetku

¹⁷⁴ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

¹⁷⁵ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009-2010, 2 v. ISBN 97880740017892.

*právnícké osoby, za kterou je oprávněn jednat, nebo se takové povinnosti vyhýbá nebo v takovém prohlášení uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti.*¹⁷⁶

Trestný čin porušení povinnosti učinit pravdivé prohlášení o majetku se nacházel jaksi neuspořádaně v ustanovení o poškozování věřitele dle § 256 odst. 1 písm. d) trestního zákona z roku 1961. V nové úpravě mu bylo věnováno samostatné ustanovení v § 227 trestního zákona. Ustanovení bylo obohaceno a rozšířeno na všechna prohlášení o majetku před orgány veřejné moci učiněná na základě zákonné povinnosti. Rozšířeno bylo i na vyhýbání se této zákonné povinnosti.¹⁷⁷

*„Objektem trestného činu je zde zájem na řádné činnosti orgánů veřejné moci z toho hlediska, aby mohly náležitě zjistit existenci majetku a jeho případný rozsah pro účely soudního či jiného obdobného řízení.*¹⁷⁸

Objektivní stránka tohoto trestného činu spočívá v několika formách jednání a to pachatel buď zcela odmítne učinit prohlášení o svém majetku, nebo majetku právnické osoby a to např. že se k soudu nedostaví bez řádné omluvy nebo se pachatel vyhýbá splnění své povinnosti, především tím, že se u soudu vymlouvá, že nemá dostatečné znalosti o majetku a jeho výši. V poslední řadě se jedná o to, když pachatel uvede v prohlášení o majetku nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje. Nepravdivými údaji jsou údaje, jejichž obsah ničím neodpovídá skutečnosti u stavu majetku dlužníka. Hrubě zkreslené údaje poskytují mylné či neúplné informace o stavu majetkových poměrů pachatele nebo právnické osoby, za kterou činí prohlášení. Osobou, která jedná za právnickou osobu je obvykle člen statutárního orgánu právnické osoby, její pracovník nebo člen a také její zástupce, jako například advokát, jestliže tato fyzická osoba porušila povinnost učinit prohlášení o majetku. Na základě § 260c odst. 3 občanského soudního řádu, předvolá soud statutární orgán.

Pachatelem může být prakticky kdokoli, kdo odmítl nebo se vyhýbal povinnosti učinit prohlášení o svém majetku (o majetku právnické osoby) nebo v prohlášení o majetku uvedl nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje.

¹⁷⁶ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

¹⁷⁷ POLACHOVÁ, Jana. Konkurzní trestné činy z hlediska nové právní úpravy a dosavadní judikatury [online]. Brno, 2009/2010 [cit. 2014]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/190637/pravf_m/Diplomova_prace.txt. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce doc. JUDr. Josef Kuchta, CSc.

¹⁷⁸ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009-2010, 2 v. ISBN 97880740017892.

Zákonnou povinnost učinit prohlášení o svém majetku nebo o majetku právnické osoby dle § 227 ukládají povinnému hlavně § 260a až 260h občanského soudního řádu, kde se nacházejí podmínky k návrhu na předvolání a celá procesní úprava výsledku. Podobně je tomu i v exekučním řízení, kde je exekutor dle § 53¹⁷⁹ oprávněn nahlédnout do soudního spisu o prohlášení majetku nebo je oprávněn navrhnout soudu, aby předvolal povinného a vyzval ho, aby učinil prohlášení o svém majetku. Soud postupuje podle občanského soudního řádu dle ustanovení § 260a až 260h, jestliže podá exekutor návrh na prohlášení o majetku, do 15 dnů soud tomuto návrhu vyhová. Ustanovení § 214 až 216 ukládají zákonnou povinnost učinit prohlášení o majetku v insolvenčním řízení.¹⁸⁰ Obvykle je to za situace, kdy jsou nadále pochybnosti o stavu dlužníka majetku, soud předvolá dlužníka a při výsledku učiní prohlášení o svém majetku, děje se tak na návrh insolvenčního správce nebo věřitelského výboru¹⁸¹. Řízení může být vedeno i před jinými orgány veřejné moci odlišné od soudu. Jde například o prohlášení v daňovém řízení¹⁸², kde je tak činěno před správcem daně.¹⁸³

U trestného činu porušení povinnosti učinit pravdivé prohlášení o majetku dle § 227 je vyžadováno úmyslné zavinění a to i úmysl nepřímý. Tento druh zavinění musí obsahovat i to, že prohlášení o majetku je nepravdivé nebo hrubě zkreslené, pokud tedy bylo takovéto prohlášení učiněno.

¹⁷⁹ Zákon č. 120/2001 Sb., exekuční řád

¹⁸⁰ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009-2010, 2 v. ISBN 97880740017892.

¹⁸¹ RAJDLOVÁ, Tereza. Úpadkové trestné činy. Plzeň, 2013. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni. Vedoucí práce JUDr. Jan Kocina, Ph.D.

¹⁸² Zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád

¹⁸³ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009-2010, 2 v. ISBN 97880740017892.

5 Komparace s vybraným státem Evropské unie

5.1 Úpadkové delikty v SRN

Nejdůležitějším německým hmotně-právním předpisem je německý trestní zákoník StGB.¹⁸⁴ Podle § 12 německého trestního zákoníku rozlišujeme také kategorii přečinů a zločinů, jako je tomu v české právní úpravě. Zločiny i přečiny jsou protiprávní činy, avšak zločiny jsou sankcionovány od 1 roku po tresty vyšší a na druhé straně přečiny jsou v nejnižší míře ohroženy nižším trestem odnětím svobody nebo udělením peněžitého trestu. Peněžitý trest je zakotven v § 41 obecné části StGB, jeho ukládání stojí na obdobných pravidlech jako v českém trestním právu.¹⁸⁵ V německém trestním zákoníku se pokus trestá jako dokonaný trestný čin na základě § 23 StGB, v tom se liší od české právní úpravy, dle StGB pokus přečinu je trestný, stanoví-li to zákon a pokus zločinu je trestný vždy.¹⁸⁶

Úzce souvisí s německými konkursními trestnými činy úprava insolvenčního řízení jako je tomu u nás. Insolvenční řízení je upraveno insolvenčním zákonem.¹⁸⁷ Podle § 1 německého insolvenčního zákona je účelem insolvenčního řízení, že majetek dlužníka bude zpeněžen a jeho výtěžek bude rozdělen mezi věřitele a tím dojde ke společnému uspokojení věřitelů dlužníka. Aby bylo možné zachovat dlužníkovo podnikání, existuje ještě odlišná úprava, která dává šanci dlužníkovi (pocitivému) osvobodit se od svých závazků.

Úpadek je upraven obdobně jako v českém právu, avšak není zde vyžadována mnohost věřitelů, dlužník je tak v úpadku, pokud má jen jednoho věřitele. Stejně jako v české právní úpravě je i v německé rozlišen úpadek ve formě platební neschopnosti nebo předlužení. Předlužení je upraveno téměř shodně jako úprava česká a to v § 19 německého insolvenčního zákona. Ale na rozdíl od českého práva se mohou dostat do stavu předlužení pouze právnické

¹⁸⁴ Strafgesetzbuch (STGB): In der Fassung der Bekanntmachung vom 13. 11. 1998 (BGBl. I S. 3322), zuletzt geändert durch Gesetz vom 10. 10. 2013 (BGBl. I S. 3799) m.W.v. 01.01.2014. Bundesrepublik Deutschland. Dostupné z: <http://dejure.org/gesetze/StGB>

¹⁸⁵ KRUK, Jiří. Trestní zákoník Spolkové Republiky Německo, stav 01. 01. 2014. 2. vydání. C.H.Beck, 2014. Dostupné z: www.beck-online.cz

¹⁸⁶ POLACHOVÁ, Jana. Konkursní trestné činy z hlediska nové právní úpravy a dosavadní judikatury [online]. Brno, 2009/2010 [cit. 2014]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/190637/pravf_m/Diplomova_prace.txt. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce doc. JUDr. Josef Kuchta, CSc.

¹⁸⁷ SRN. Insolvenzordnung Gesetz vom 05. 10. 1994 (BGBl. I S. 2866). In: Dostupné z: <http://dejure.org/gesetze/InsO>

osoby. Platební neschopnost upravuje § 18 a nastává tehdy, když dlužník není ve stavu plnit své splatné závazky včas.¹⁸⁸

Konkursní trestné činy jsou upraveny v StGB v §§ 283 -283d. Jsou jimi bankrot (§283), zvláště těžký případ bankrotu (283a), porušení povinnosti vést účetnictví (283b), zvýhodnění věřitele (283c) a zvýhodnění dlužníka (284d).

Německá zákon je jakýmsi obrazem úpravy americké a v tomto důsledku po obsahové stránce ovlivnil další evropské země a jejich úpravu, včetně úpravy české.¹⁸⁹

5.1.1 Bankrot (Bankrott)

„1. Trestem odnětím svobody až na pět let nebo peněžitým trestem se trestá, kdo při předlužení nebo hrozící nebo nastoupivší platební neschopnosti

- 1. části svého majetku, které v případě insolvenčního řízení náleží k insolvenční podstatě, odstraní nebo zatají nebo takové způsobem, který odporuje požadavkům kladeným na řádné hospodaření, zničí, poškodí, nebo znehodnotí,*
- 2. provádí ztrátové nebo spekulativní obchody nebo diferenční obchody se zbožím nebo cennými papíry způsobem, který odporuje požadavkům kladeným na řádné hospodaření nebo nehospodárnými výdaji, hrou nebo sázkou spotřebovává nadměrné obnosy nebo se zadlužuje,*
- 3. obstarává zboží nebo cenné papíry na úvěr a ty nebo z toho zboží vyrobené předměty zcizuje nebo je jinak přenechává značně pod jejich hodnotou způsobem, který odporuje požadavkům kladeným na řádné hospodaření,*
- 4. předstírá práva jiných nebo uznává smyšlená práva*
- 5. zanedbá povinnost vést obchodní knihy, k jejichž vedení je povinen podle zákona nebo je vede nebo pozmění tak, že je ztížen přehled o stavu jeho majetku,*
- 6. před uplynutím povinné lhůty pro úschovu účetnictví, které je povinen vést, odstraní, zatají, zničí nebo poškodí obchodní knihy*

¹⁸⁸ SKŘIVÁNKOVÁ, Kateřina. Krátký exkurz do německého insolvenčního práva. [Http://www.konkursni-noviny.cz](http://www.konkursni-noviny.cz) [online]. 2010 [cit. 2014]. Dostupné z: <http://www.konkursni-noviny.cz/clanek/kratky-exkurz-do-nemeckeho-insolvencniho-prava>

¹⁸⁹ ZOULÍK, František. Vývoj insolvenčních řízení. Právní fórum. 2009, č. 4. Dostupné z: <http://www.pravnickeforum.cz/archiv/dokument/doc-d8554v11354-vyvoj-insolvencnich-rizeni/>

nebo jiné podklady, k jejichž uschování je povinen obchodník podle obchodního práva a tím ztíží přehled o stavu svého majetku,

7. *v rozporu s obchodním právem*

a) sestaví bilance tak, že ztěžuje přehled o stavu svého majetku, nebo

b) opomine sestavit v předepsané lhůtě bilanci svého majetku nebo inventář, nebo

8. *jiným hrubým způsobem, který odporuje řádnému hospodaření, zmenšuje nebo zatajuje stav svého majetku nebo zastírá své skutečné obchodní poměry.*

2. *Stejně se trestá, kdo některým z jednání označených v odstavci 1 způsobí své předlužení nebo platební neschopnost.*¹⁹⁰

Taxativně vymezenými způsoby v odst. 1 jsou uvedeny druhy způsobení úpadku a to úmyslného i nedbalostního a nevedení korektního účetnictví, stejně tak jako poškození dalších věřitelů, pokud dojde k zahájení insolvenčního řízení.¹⁹¹

Za tyto vyjmenované jednání hrozí trestní sankce odnětím svobody ve výši až pěti let nebo uložení peněžitého trestu. Stejným způsobem bude potrestán i ten, kdo si taxativně vymezeným jednáním v odst. 1 způsobí platební neschopnost nebo předlužení.

Třetí odstavec § 283 StGB sděluje, že trestným je i pokus.

Odst. 4 a 5 obsahuje privilegované skutkové podstaty, kde pachateli hrozí trest až ve výši dvou let nebo trest peněžité. Na základě odst. 4 je možné postihnout pachatele, který v případech uvedených v odst. 1 nepozná předlužení nebo hrozící a nastoupivší platební neschopnost a to z nedbalosti a také v případě, kdy z lehkovážnosti způsobí platební neschopnost nebo předlužení dle odst. 2. Podle odst. 5 bude také potrestán ten, kdo na základě odst. 1 bod 2, 5 nebo 7 jedná nedbalostně nebo nerozpozná hrozící nebo nastalou platební neschopnost a to přinejmenším z nedbalosti. Obdobně bude potrestán i takový pachatel, který

¹⁹⁰ KRUK, Jiří. Trestní zákoník Spolkové Republiky Německo, stav 01. 01. 2014. 2. vydání. C.H.Beck, 2014. § 283, Dostupné z: www.beck-online.cz

¹⁹¹ POLACHOVÁ, Jana. Konkurní trestné činy z hlediska nové právní úpravy a dosavadní judikatury [online]. Brno, 2009/2010 [cit. 2014]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/190637/pravf_m/Diplomova_prace.txt. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce doc. JUDr. Josef Kuchta, CSc.

v případě odst. 2 se spojením odst. 1 bod 2, 5 nebo 7 nejméně z lehkomyšlnosti způsobí platební neschopnost nebo předlužení a jedná tak z nedbalosti.

§ 283 StGB obsahuje i odst. 6, jež nám sděluje, že čin je trestný, jestliže pachatel své veškeré platby zastavil nebo bylo vyhlášeno insolvenční řízení nad jeho majetkem nebo byl návrh na vyhlášení zamítnut a bylo tak učiněno na základě nedostatku podstaty.

Pachatelem může být jen dlužník.¹⁹² Zavinění je možné jak úmyslné, tak nedbalostní, jak vyplývá z výše uvedeného. Nejblíže je podobný trestnému činu bankrotu trestný čin § 224 způsobení úpadku trestního zákona dle české právní úpravy.

5.1.2 Zvláště těžký případ bankrotu (Besonders schwerer Fall des Bankrotts)

Na základě ustanovení § 283a bude pachatel potrestán ve zvláště těžkých případech § 283 odst. 1 až 3 trestem odnětím svobody od šesti měsíců až do deseti let. Zvláště těžkým případem je myšleno na základě dikce § 283a bodů 1 a 2, pokud pachatel jedná ze ziskuchtivosti nebo vědomě dostane větší množství osob do hospodářské (ekonomické) nouze nebo je přivede do nebezpečí ztráty jejich jemu svěřených majetkových hodnot. Ziskuchtivost je charakterizována jako přitěžující okolnost na základě § 42 písm. b) trestního zákona č. 40/2009 Sb.

Paralelou této kvalifikované podstaty je ustanovení § 222 odst. 4 písm. c). Avšak německý zákonodárce požaduje úmyslné jednání nebo právě jednání podnícené ziskuchtivostí.

5.1.3 Porušení povinnosti vést účetnictví (Verletzung der Buchführungspflicht)

Dikce zákona porušení povinnosti vést účetnictví je ustanovena v § 283b StGB. Pachatelem tohoto trestného činu bude ten, kdo nebude řádně vést obchodní knihy, ačkoli mu to zákon ukládá nebo na základě jejich špatného vedení bude ztížen přehled o jeho majetku. Také jím bude ten, kdo účetní knihy odstraní, zatají, poškodí nebo zničí a to před uplynutím zákonných lhůt pro jejich

¹⁹² FISCHER, Erl. von Herbert Tröndle. Fortgef. von Thomas. Strafgesetzbuch und Nebengesetze: [mit den Änderungen durch das 35. StrÄndG und das Sexualdelikte-Änderungsgesetz]. 52., neu bearb. Aufl. München: Beck, 2004. ISBN 34-065-1731-5.

úschovu a tím tak opět ztíží přehled o svém majetku. V poslední řadě se jedná o pachatele, který sestaví bilance, zanedbá sestavení bilance ve stanovené době, takovým způsobem, že je to v rozporu s obchodním právem.

V odst. 2 nacházíme privilegovanou skutkovou podstatu tohoto činu, která spočívá v nedbalostním jednání (týkající se odst. 1 bodu 1 nebo 3), které se trestá odnětím svobody až na jedno léto nebo peněžitým trestem. Trest je tedy, jak je předpokládán u nedbalostního jednání, nižší.

Trestný čin porušení povinnosti vést účetnictví se částečně překrývá s trestným činem české právní úpravy zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění dle § 254 odst. 1 trestního zákona.¹⁹³

5.1.4 Zvýhodnění věřitele (*Gläubigerbegünstigung*)

Pachatelem trestného činu dle § 283c StGB je ten, „*kdo při své platební neschopnosti poskytne věřiteli zajištění nebo uspokojení, které tento vůbec nemá právo nárokovat nebo nemá právo je nárokovat tímto způsobem nebo v této době, a tím jej úmyslně nebo vědomě zvýhodní před jinými věřiteli.*“¹⁹⁴ Sankcí jest za tento trestný čin odnětí svobody až na dva roky nebo peněžitý trest. Pokus ve smyslu tohoto ustanovení je trestný. „*Pravidlo § 283 odst. 6 platí přiměřeně.*“¹⁹⁵

Pachatel je jen dlužník, jak vyplývá z výše uvedeného. Co také dále vyplývá z dikce zákona, je mnohost věřitelů. Pachatel zvýhodní svého věřitele tím, že mu poskytne jistotu a tak má tento věřitel větší šanci na uspokojení své pohledávky oproti ostatním věřitelům, kteří se tímto dostávají do nevýhody, jelikož už nebude možné je uspokojit stejně kvalitním způsobem jako věřitele, kterému byla poskytnuta jistota. Jde tedy o zvýhodnění věřitele před věřiteli ostatními.

Protějškem německé právní úpravy toho trestného činu je trestný čin zvýhodnění věřitele podle § 223 trestního zákona. Česká úprava na rozdíl od německé vyžaduje způsobení škody nikoli malé, značnou škodu nebo škodu velkého rozsahu a poškození věřitele.

¹⁹³ POLACHOVÁ, Jana. Konkurzní trestné činy z hlediska nové právní úpravy a dosavadní judikatury [online]. Brno, 2009/2010 [cit. 2014]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/190637/pravf_m/Diplomova_prace.txt. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce doc. JUDr. Josef Kuchta, CSc.

¹⁹⁴ KRUK, Jiří. Trestní zákoník Spolkové Republiky Německo, stav 01. 01. 2014. 2. vydání. C.H.Beck, 2014. § 283c, Dostupné z: www.beck-online.cz

¹⁹⁵ POLACHOVÁ, Jana. Konkurzní trestné činy z hlediska nové právní úpravy a dosavadní judikatury [online]. Brno, 2009/2010 [cit. 2014]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/190637/pravf_m/Diplomova_prace.txt. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce doc. JUDr. Josef Kuchta, CSc.

Pachatel bude odpovídat za trestný čin bankrotu, nenaplní-li všechny znaky skutkové podstaty trestného činu zvýhodnění věřitele.¹⁹⁶ Z hlediska zavinění je nutné, aby se jednalo o úmysl ať přímý či nepřímý, jak vyplývá z ustanovení § 283c.

5.1.5 Zvýhodnění dlužníka (Schuldnerbegünstigung)

Trestný čin zvýhodnění dlužníka je upraven v § 283d StGB. Trestem odnětí svobody až na pět roků nebo peněžitým trestem bude potrestán ten, kdo věděl o platební neschopnosti, jež hrozila někomu jinému nebo po zastavení plateb v insolvenčním řízení nebo v řízení vedeném s cílem vydání rozhodnutí o zahájení insolvenčního řízení odstraní, zatají, zničí, poškodí nebo znehodnotí část majetku jiné osoby. V § 283d odst. 2 StGB je stanoveno, že pokus je trestný.

Ve zvlášť těžkých případech bude pachatel potrestán odnětím svobody od šesti měsíců do deseti let. Jedná se o dva případy, kdy zpravidla pachatel takto jedná a tj. za prvé, pokud jedná ze ziskuchtivosti nebo za druhé pokud úmyslně přivede větší počet osob do hospodářské nouze nebo do nebezpečí ztráty jejich jemu svěřených majetkových hodnot. Je tomu obdobně jako u § 283a StGB. Odst. 4 uvádí, že čin je trestný tehdy, pokud dlužník své platby zastavil nebo bylo ohledně jeho majetku zahájeno insolvenční řízení nebo návrh na zahájení tohoto řízení byl zamítnut pro nedostatek majetku.

Domnívám se, že nejbliže je tomuto trestnému činu trestný čin podle § 222 odst. 2 zákona č. 40/2009 Sb. a to poškození cizího věřitele. Avšak německý zákoník opět nepožaduje způsobení škody v určité výši nebo alespoň částečné uspokojení věřitele dlužníka, tím se liší od úpravy české. Kvalifikovaná skutková podstata zvýhodnění dlužníka podle německé úpravy, je v některých částech srovnatelná s českým ustanovením § 222 odst. 4 písm. c) způsobení úpadku jinému.¹⁹⁷

K trestnosti tohoto trestního činu je vyžadován úmysl. Pachatelem může být kterákoliv osoba, jen musí být odlišná od osob, jejichž majetek byl některým z výše uvedených trestních jednání dotknut.

¹⁹⁶ FISCHER, Erl. von Herbert Tröndle. Fortgef. von Thomas. Strafgesetzbuch und Nebengesetze: [mit den Änderungen durch das 35. StrÄndG und das Sexualdelikte-Änderungsgesetz]. 52., neu bearb. Aufl. München: Beck, 2004. ISBN 34-065-1731-5.

¹⁹⁷ POLACHOVÁ, Jana. Konkurzní trestné činy z hlediska nové právní úpravy a dosavadní judikatury [online]. Brno, 2009/2010 [cit. 2014]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/190637/pravf_m/Diplomova_prace.txt. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce doc. JUDr. Josef Kuchta, CSc.

Závěr

Jak z mé diplomové práce vyplývá, úpadkové právo se vyvíjelo dlouhá léta. Úpadkové trestné činy znalo již trestní právo v dobách první Československé republiky, překlenuly se přes období socialismu a s porevolučním obdobím se dotvořily až do dnešní podoby. Předpisy, které byly z historického pohledu pro tuto práci stěžejní, bych zmínila zákon č. 117/1852 ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích, zákon č. 86/1950 Sb. a zákon č. 140/1961 Sb. Dále byly velice důležité předpisy týkající se insolvenčního práva jako zákon č. 64/1931 z. a n., kterým se vydávaly řady konkursní, vyrovnávací a odpůrcí, pak zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání a v poslední řadě zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon).

Právě z problematiky insolvenčního práva považuji za přínos, že bylo posíleno postavení věřitelů a je kladen větší důraz na spolupráci mezi věřiteli a dlužníky.

Oproti předchozím úpravám je trestní zákon mnohem lépe propracován, co se do obsahu i do systematičnosti týče. Je mnohem přehlednější a logičtěji uspořádaný, z hlediska úpadkových deliktů. Úpadkové delikty jsou ve stávající úpravě zařazeny pod hlavu V. do trestných činů proti majetku. Všechny tyto trestné činy jsou postaveny v zákoně pod sebou od § 222 až po § 227 a tomu přiznávám velké plus, neboť orientace v těchto činech je mnohem jednodušší než tomu bývalo doposud. Z hlediska systematičnosti musím ztotožnit český trestní zákoník se zákoníkem německým, který je co do přehlednosti výborně uspořádaný, a jsem velice ráda, že se náš trestní zákoník z tohoto hlediska německému alespoň částečně podobá. Důležitým prvkem trestního zákoníku je také to, že je mnohem větší důraz kladen na význam trestní represe. Trestní zákoník tak působí podpůrně vůči předpisům soukromoprávním, což znamená, že je kladen větší důraz na orgány činné v trestním řízení a na jejich spolupráci.

Skutkové podstaty trestných činů §§ 222 až 227 je možné rozdělit na konkrétní a obecné úpadkové delikty. Neboť u konkrétních je nutné, aby bylo zahájeno insolvenční řízení, jako je tomu například u trestného činu porušení povinnosti v insolvenčním řízení, mezi obecné úpadkové delikty bych zařadila porušení povinnosti učinit pravdivé prohlášení o majetku a částečně i poškození věřitele.

Za velký počín, v pozitivním slova smyslu, považuji vyčlenění trestnému činu dle § 227 samostatné ustanovení, neboť jeho předchozí umístění v § 256 odst. 1 písm. d) zákona z roku 1961 hodnotím nedokonale, z důvodu neuspořádanosti a nepřehlednosti.

Mile mě překvapila německá úprava, jelikož její systém hodnotím ještě kladněji než úpravu českou, neboť zařazení úpadkových deliktů v StGB do společného oddílu mnohem více vyzdvihuje jejich společnou charakteristiku. Doporučila bych českým zákonodárcům nahlédnout do Německa a pokusit se ještě více vylepšit a uspořádat úpadkové trestné činy. Největší rozdíl mezi těmito dvěma úpravami však spatřuji v tom, že v StGB není vyžadována u konkursních trestných činů způsobená škoda, tudíž se německá právní úprava jeví nekompromisněji.

Úpadkové delikty jsou významnou součástí majetkového a hospodářského práva a proto jsem se v první kapitole pokusila hospodářskou kriminalitu nastínit, což bylo jedním z cílů mé práce. Dalším záměrem této práce bylo pohovořit o vybraných pojmech, které byly pro mou práci stěžejní, nastínit historický vývoj a zabývat se jednotlivými skutkovými podstatami de lege lata. Posledním cílem byla komparace s vybraným státem Evropské unie, kde jsem zvolila Spolkovou republiku Německo. Tyto cíle osobně hodnotím za splněné.

Seznam použitých zdrojů

Zákony

a) české

Zákon č. 328/1991 Sb., o konkurzu a vyrovnání

Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)

Zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim

Zákon č. 11/1918, o zřízení samostatného státu československého

Zákon č. 117/1852 ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích

Zákon č. 142/1950 Sb., zákon o řízení ve věcech občanskoprávních (občanský soudní řád)

Zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon

Zákon č. 557/1991 Sb., zákon, kterým se mění a doplňuje trestní zákon

Zákon č. 290/1993 Sb., zákon, kterým se mění a doplňuje trestní zákon a zákon České národní rady č. 200/1990 Sb., o přestupcích

Zákon č. 253/1997 Sb., zákon, kterým se mění a doplňuje

Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 105/2000 Sb., zákon, kterým se mění zákon č. 328/1991 Sb., o konkurzu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

Zákon č. 296/2007 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé zákony v souvislosti s jeho přijetím.

Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon

Zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád

b) cizí

Strafgesetzbuch, německý trestní zákoník ve znění pozdějších předpisů

Insolvenzordnung (Gesetz vom 5. 10. 1994), německý insolvenční řád

Literatura

a) česká

1. BÍLKOVÁ, Jana. A KOLEKTIV. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). 1. vydání. C.H.Beck, 2014. Dostupné z: www.beck-online.cz
2. FRYŠTÁK, Marek. Trestní právo hmotné - zvláštní část. Vyd. 2. zcela přeprac. a dopl. Ostrava: Key Publishing, 2009, Právo (Key Publishing). ISBN 978-807-4180-408.
3. HENDRYCH, Dušan. Právní slovník. 3., podstatně rozš. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009, xxii, Beckovy odborné slovníky. ISBN 978-80-7400-059-1. Dostupné z: www.beck-online.cz
4. HULMÁKOVÁ, Jana. Vývoj hospodářské kriminality a trestní politiky uplatňované vůči pachatelům hospodářské kriminality na území ČR. Nové jevy v hospodářské kriminalitě: sborník z mezinárodní konference konané na Právnické fakultě MU v Brně v únoru 2005. Brno: Masarykova univerzita, 2005.
5. CHMELÍK, Jan, Pavel HÁJEK a Stanislav NEČAS. Úvod do hospodářské kriminality. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, Vysokoškolské učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 80-868-9813-X
6. KALLAB, Jaroslav a Vilém HERRNRITT. Trestní zákony československé platné v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Praha: Československý kompas, 1927
7. KORANDA, Vladimír. Porušování povinností při správě majetku soukromoprávních subjektů. Vyd. 1. Praha: Eurolex Bohemia, 2005, ISBN 80-868-6134-1.
8. KOTOUČOVÁ, Jiřina. A KOL. Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): komentář. Vyd. 1. Praha: Beck, 2010, xx, 1106 s. Komentované zákony (Beck). ISBN 978-80-7400-320-2. Dostupné z: www.beck-online.cz

9. KOZÁK, Jan. Insolvenční zákon krok za krokem. Odborný ekonomický měsíčník [online]. 2000-2014 [cit. 2014]. Dostupné z: <http://konkurs-vyrovnani.cz/index.php?idac=173&idb=28>
10. KRUK, Jiří. Trestní zákoník Spolkové Republiky Německo, stav 01. 01. 2014. 2. vydání. C.H.Beck, 2014. Dostupné z: www.beck-online.cz
11. KUČHTA, Josef. Kurs trestního práva: trestní právo hmotné: zvláštní část. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009, xxxix, Právnícké učebnice (C.H. Beck). ISBN 978-807-4000-478.
12. KUČHTA, Josef a Helena VÁLKOVÁ. Základy kriminologie a trestní politiky. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2005, xxiv, Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-717-9813-4
13. ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009-2010, 2 v. ISBN 978-80-7400-178-9.
14. ŠÁMAL, Pavel, František PÚRY, Alexander SOTOLÁŘ a Ivana ŠTENGLOVÁ. Podnikání a ekonomická kriminalita v České republice. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2001, xxv, ISBN 80-717-9493-7.
15. ŠÁMAL, Pavel, Jan DĚDIČ, Tomáš GŘIVNA, František PÚRY a Jiří ŘÍHA. Trestní odpovědnost právnických osob. 1. vydání. C.H.Beck, 2012. Dostupné z: www.beck-online.cz

b) cizí

1. FISCHER, Erl. von Herbert Tröndle. Fortgef. von Thomas. Strafgesetzbuch und Nebengesetze: [mit den Änderungen durch das 35. StrÄndG und das Sexualdelikte-Änderungsgesetz]. 52., neu bearb. Aufl. München: Beck, 2004. ISBN 34-065-1731-5.

Odborné časopisy

1. BERGER, Pavel. Úpadkové delikty. Bulletin advokacie. 2012, č. 9. Dostupné z: www.beck-online.cz
2. KAVAN, Petr. Některé dílčí problémy institutu nuceného vyrovnání z pohledu teorie a praxe. Právní rozhledy. 2002, č. 2, s. 84. Dostupné z: www.beck-online.cz
3. PŮRY, František. Pachatelé trestných činů souvisejících s úpadkem a insolvenčním řízením. Právní rozhledy. 2013, č. 12, s. 419. Dostupné z: www.beck-online.cz
4. ŽĎÁRSKÝ, Zbyněk. Ještě k trestnému činu zvýhodňování věřitele. Trestněprávní revue. 2009, č. 1. Dostupné z: www.beck-online.cz

Judikatura

1. Usnesení Vrchního soudu v Praze: Předpoklady podmiňující prohlášení konkursu - úpadek, podmínka plurality věřitelů, Sp. zn.: 1 Ko 83/99,. In: Právní rozhledy 4/2000. 1999. Dostupné z: www.beck-online.cz
2. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2007 sp. zn. 5 Tdo 440/2007
3. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2004 sp. zn. 8 Tdo 1078/2004
4. Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 7.6.1995, sp.zn. 7 To 213/1995
5. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2.7.2004, sp.zn. 7 Tdo 587/2004.
6. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26.9.2007, sp.zn. 5 Tdo 806/2007
7. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 1998, sp. zn. 3 Tz 53/98
8. Nález Ústavního soudu: ve věci návrhu na zrušení ustanovení § 12a odst. 5 věty druhé zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů. In: Sbírka zákonů č. 210/2003. 2003. Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=25890&pos=2&cnt=3&typ=result>

Akademické práce

1. POLACHOVÁ, Jana. Konkurzní trestné činy z hlediska nové právní úpravy a dosavadní judikatury [online]. Brno, 2009/2010 [cit. 2014]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/190637/pravf_m/Diplomova_prace.txt. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce doc. JUDr. Josef Kuchta, CSc.
2. RAJDLOVÁ, Tereza. Úpadkové trestné činy. Plzeň, 2013. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni. Vedoucí práce JUDr. Jan Kocina, Ph.D.

Ostatní zdroje

1. Insolvenční právo. www.justice.cz [online]. [cit. 2014]. Dostupné z: <http://insolvencni-zakon.justice.cz/obecne-informace/insolvencni-pravo.html>
2. SKŘIVÁNKOVÁ, Kateřina. Krátký exkurz do německého insolvenčního práva. [Http://www.konkursni-noviny.cz](http://www.konkursni-noviny.cz) [online]. 2010 [cit. 2014]. Dostupné z: <http://www.konkursni-noviny.cz/clanek/kratky-exkurz-do-nemeckeho-insolvencniho-prava>
3. ZOULÍK, František. Vývoj insolvenčních řízení. www.pravnickeforum.cz [online]. 2009, č. 4 [cit. 2014]. Dostupné z: <http://www.pravnickeforum.cz/archiv/dokument/doc-d8554v11354-vyvoj-insolvencnich-rizeni/>

Cizojazyčné resumé

The topic of this diploma thesis is bankruptcy crimes. This thesis is divided into five chapters. The first chapter deals with the economic crime, its characteristics as well as causes prevention.

The second chapter is devoted to selected concepts that are cardinal for this diploma thesis.

The third chapter focuses on the concept of bankruptcy offences and its historical development within the Czech territory during several periods of time.

The fourth chapter explains the individual facts of bankruptcy offences in accordance with applicable law.

The last chapter is devoted to a comparison with the German legislation.

The main objective of this thesis is to outline the issue of bankruptcy offences.